

КОРІШОНИ

лінія безпеки

№ 4 2014

НА МЕДІА-
ФРОНТІ
ДЯКУЄМО,
ЩО ЖИВІ!
ПРИРУЧИТИ
ДРОНА

П П
Р Р
И И
К К
О О
М М
Р Р
А А
Д Д
Ю Ю
О О
Т Т
Н Н
И И
К К
И И

БІИ

фото Валерія Олійника

КОРДОН

Центральний друкований орган
Державної прикордонної служби України
№4 (94) 2014

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

**РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЮЄ ВДЯЧНІСТЬ
ЗА ДОПОМОГУ У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:**

Сергію АСТАХОВУ
Валентині БОЖОК
Андрію ДЕМЧЕНКУ
Олегу СЛОБОДЯНУ
Олександрю ФИЛЮ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Тетяна ФІЛІПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА
ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:
Олеся МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:

ТОВ «КЖД «Софія»

ХУДОЖНЄ ОФОРМЛЕННЯ:

Людмила ДЬОМІНА

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordon@pvu.gov.ua

В журналі розміщені

ФОТОГРАФІЇ:

Сергія КОТЕЛЬНИКОВА
Валерія ОЛІЙНИКА
Дмитра СЛИВНОГО
Олександра ТКАЧЕНКА

Виготовлено: ТОВ «КЖД «Софія»,
08000, Київська обл., смт. Макарів,
вул. Першотравнева, 65.

Підписано до друку: 26.06.2014.
Наклад: 4254 примірників.
Свідоцтво про реєстрацію:
КВ№8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися редакцією, не редагуються та не повертаються. Думки авторів публікацій журналу не завжди збігаються з позицією редакції. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Деякі з фотографій не є прямими ілюстраціями до текстів. При використанні матеріалів посилання на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2014

На обкладинці фото Дмитра СЛИВНОГО

26

34

4

4 офіційно
ПРАГНУ МИРУ!

8 лінія вогню
ПРИКОРДОННИКИ
ПРИЙМАЮТЬ БІЙ!

14 пульс кордону
ПІД НАПРУГОЮ

16 турбота
ДЯКУЄМО, ЩО ЖИВИ!

18 реквієм
ВОНИ
НЕ ПОВЕРНУЛИСЯ
ДОДОМУ

20 форпост
ПІВНІЧ В ОКОПАХ

24 справа честі
КРИЛО ДОПОМОГИ

26 hi-tech
ПРИРУЧИТИ ДРОНА

34 у фокусі
РІВНЯННЯ НА МАМУ

36 компетентно
НА МЕДІАФРОНТІ

42 стара застава
ЯКІВ АМБРОСІЙОВИЧ
ПОЛІЩУК

46 ексклюзив
ДАХАБРАХА –
ТАК СПІВАЄ
ДУША НАРОДУ

8

14

36

20

ПРАГНУ МИРУ!

7 червня у Києві відбулися урочистості з нагоди інавгурації п'ятого президента України Петра Олексійовича Порошенка. Він склав присягу українському народові, а підписавши свій перший указ – взяв на себе повноваження Верховного Головнокомандувача збройними силами України.

У сесійній залі Верховної Ради, де проходила інавгурація Президента України, були присутні колишні президенти України Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Президент Республіки Польща Броніслав Коморовський, Федеральний Президент Швейцарської конфедерації, діючий Голова ОБСЄ Дідьє Буркхальтер, Президент Федеративної Республіки Німеччина Йоахим Гаук, Федеральний Президент Австрійської Республіки Гайнц Фішер, Президент Литовської Республіки Даля Грибаускайте, Президент Республіки Албанія Буяр Фаїк Нішані, Президент Республіки Білорусь Олександр Лукашенко, президент Республіки Грузія Георгій Маргвелашвілі, Президент Республіки Македонія Георге Іванов, Президент Республіки Молдова Ніколае Тімофті, Президент Румунії Траян Бесеску, Президент Республіки Словенія Борут Пахор, Президент Словацької Республіки Іван Гашпарович, віце-президент США Джозеф Байден, Прем'єр-міністр Канади Стівен Гарпер, Прем'єр-міністр Казахстану Карім Масімов, Генеральний секретар Ради Європи Турбйорн Ягланд, Президент Ради Європи Герман Ван Ромпей, Генеральний секретар ОБСЄ Ламберто Дзанньєр, Прем'єр-міністр Латвії Лаймдота Страуюма, Прем'єр-міністр Угорщини Віктор Орбан, экс-президент Республіки Польща Александер Квасьньєвський, экс-президент ЄП Пет Кокс, Голова парламенту Азербайджану Октай Асадов, представники іноземних делегацій, дипломатичного корпусу, духовенства та громадськості.

ПРОМОВА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ПІД ЧАС ЦЕРЕМОНІЇ ІНАВГУРАЦІЇ

ПОВНИЙ ТЕКСТ

Дорогі співвітчизники, від Львова до Донецька, від Чернігова до Севастополя!

Ми, українці, «живий вогник у сім'ї європейських народів і діяльні співробітники європейської цивілізаційної праці». Так казав Іван Франко.

«Стояти ногами й серцем на Україні, свої голови держати в Європі», – заповідав Михайло Драгоманов.

Повернення України до свого природного, європейського, стану було омріяне багатьма поколіннями.

Диктатура, що панувала останніми роками в Україні, прагнула позбавити нас цієї перспективи – народ повстав.

Переможна Революція гідності змінила не лише владу.

Країна зробилася інакшою. Іншими стали люди. Настав час невідворотних позитивних змін.

Щоб запровадити їх, нам необхідні в першу чергу мир, безпека та єдність.

На заваді колосальних можливостей, які з падінням тиранії відкрилися для європейської модернізації України, стала справжня війна, спланована і розв'язана на українському Донбасі.

Досі багато хто думав, начебто Незалежність дісталася нам без жодних зусиль. Це – неправда! За нашу незалежність, самостійність боролися цілі покоління українських патріотів.

За неї полягли герої Небесної сотні.

За неї гинуть українські воїни та мирні громадяни.

Прошу шанувати хвилиною мовчання пам'ять всіх, хто поліг за волю й незалежність України. *(Хвилина мовчання).*

Я йду на посаду Президента, щоб зберегти і зміцнити єдність України.

Забезпечити тривалий мир і гарантувати надійну безпеку.

Знаю: мир – найголовніше, чого прагне сьогодні український народ.

У глави держави – широкий вибір різноманітних інструментів для забезпечення територіальної цілісності України і мирного життя громадян.

Повноважень і рішучості не забракне. Я не хочу війни. Я не прагну помсти. Хоча перед очима – великі жертви, принесені українським народом.

Я прагну миру і доб'юся єдності України. Тому розпочинаю свою роботу з пропозиції мирного плану.

Наполегливо закликаю всіх, хто незаконно взяв до рук зброю, скласти її.

У відповідь гарантую, по-перше, звільнення від кримінальної відповідальності тих, на чиїх руках немає крові українських воїнів та мирних людей.

І тих, хто не причетний до фінансування тероризму.

По-друге – контрольований коридор для російських найманців, які захочуть повернутися додому.

По-третє, мирний діалог.

Зрозуміло, що не зі «стрелками», «абверами», «бесами» чи іншою нечистю.

Йдеться про діалог з мирними громадянами України.

Навіть з тими, хто дотримується інших, ніж я, поглядів на майбутнє країни. Сьогодні окремо хочу звернутися до співвітчизників з Донеччини та Луганщини.

Дорогие наши братья и сестры, сограждане!

Многие из вас уже успели ощутить на себе «прелести» правления террористов.

Они, помимо мародерства и издевательства над мирными гражданами, привели и без того кризисную экономику региона на грань полной катастрофы.

Но мы ни при каких обстоятельствах не оставим вас в беде.

Всенародные выборы Президента поставили жирный крест на мифе о якобы нелегитимной киевской власти.

Этот миф посеян и взращен российской пропагандой и кланом Януковича, который предал Донбасс и ограбил его еще в большей степени, чем всю страну.

Донецкой областью он безраздельно правил 17 лет. А теперь финансирует террористов.

Именно он несет полную ответственность за политическую и социально-экономическую ситуацию, в которой оказался регион.

И за безработицу, и за бедность, и за безженцев.

И за убитых граждан, и за слезы матерей.

С чем я как Президент приеду к вам в самое ближайшее время?

С миром.

С проектом децентрализации власти.

С гарантией свободного использования в вашем регионе русского языка.

С твердым намерением не делить украинцев на правильных и неправильных.

С уважительным отношением к специфике регионов. К праву местных громад на свои нюансы в вопросах исторической

пам'яті, пантеона героїв, релігійних традицій.

С проработанным еще до выборов совместным проектом с нашими партнерами из Евросоюза по созданию рабочих мест на Востоке Украины.

С перспективой инвестиций, с проектом программы по экономической реконструкции Донбасса.

Сегодня нам нужен легитимный партнер по диалогу. Говорить с бандитами мы не будем. А действующие местные депутаты уже никого не представляют. И мы готовы огласить досрочные местные выборы на Донбассе.

Такий мій мирний план для Донбасу та всієї країни.

Дискусії не підлягає питання про територіальну цілісність України.

Шойно я присягну «усіма своїми справами боронити суверенітет і незалежність України», і завжди буду вірний цій святій обітниці.

Щоб мир став довготривалим, нам слід призвичаїтися до життя в умовах постійної бойової готовності.

Ми повинні тримати порох сухим.

Армія та її переозброєння зусиллями вітчизняного військово-промислового комплексу – це наш найголовніший пріоритет.

Більше того, завантаження державними замовленнями підприємств ВПК дасть поштовх реіндустріалізації економіки.

Хто шкодує коштів годувати свої збройні сили, той годує чужу армію.

А наша армія повинна стати справжньою елітою українства.

Слово генерал має асоціюватися не зі словом «корупція», а зі словом «герой».

Все, від чого залежить забезпечення стійкого миру та безпеки України, ми повинні зробити своїми силами.

Найнадійніші наші союзники і найкращі гарантії миру – армія, флот, Нацгвардія та професійні спецслужби!

А все інше повинно обговорюватися і вирішуватися за столом переговорів.

Будь-які спроби зовнішнього і внутрішнього поневолення українців – зустрічають і зустрінуть найрішучішу відсіч.

Ми хочемо бути вільними.

А жити по-новому – це і означає жити вільно в умовах такої політичної системи, яка гарантує права та свободи людини і нації.

Хотів би наголосити на відданості ідеї парламентсько-президентської республіки. Ніякої узурпації влади!

Європейська демократія для мене – найкращий спосіб державного правління, вивчений людством.

Саме європейський досвід підказує нам, що значну частину повноважень вже зараз треба делегувати з центру місцевим органам влади.

Реформа щодо децентралізації розпочнеться вже цього року змінами до Конституції.

Мир, якого ми сподіваємося досягти найближчим часом, не буде тривалим, якщо ми належним чином не зміцнимо нашу безпеку.

Кількість людей, з якими мав честь спілкуватися під час виборчої кампанії, – перевищила мільйон.

Україна – різноманітна, але вона сильна духом і духом єдина!

Прагнення миру та соборності нашої держави домінує в усіх областях України.

Я вражений патріотизмом мешканців південних та східних українських областей – від Одещини до Харківщини.

Мир ще не настав, але вже сьогодні ми твердо можемо сказати, що важкі випробування об'єднали українську родину.

Вони зміцнили нас як українську політичну націю, впевнену в своєму європейському виборі.

Наш народ ніколи не був таким сильним, як тепер.

Але свобода не дається раз і назавжди. За неї треба постійно боротися.

Мир, якого ми сподіваємося досягти найближчим часом, не буде тривалим, якщо ми належним чином не зміцнимо нашу безпеку.

Ніхто нас не захищатиме, доки ми не навчимося оборонятися самі.

Я використаю свій дипломатичний досвід, щоб забезпечити підписання міжнародного договору, який прийшов би на заміну Будапештському меморандуму.

Такий договір має надати прямі та надійні гарантії миру і безпеки – аж до військової підтримки у разі загрози територіальній цілісності.

Будь-який агресор на кордоні України має згадати Євангельську мудрість: хто з мечем прийде, той від меча і загине!

Громадяни України не зможуть відчутти блага миру та безпеки, доки ми не врегулюємо наші відносини з Росією.

Росія окупувала Крим, який був, є і буде українським.

Вчора під час зустрічі в Нормандії я саме так і сказав президенту Путіну – Крим є українським. І крапка.

Ні з ким не може бути компромісу в питаннях Криму, європейського вибору і державного устрою.

Нові повноваження отримають новообрані місцеві Ради.

Але Україна була, є й буде унітарною державою. Марення про федерацію не має ґрунту в Україні.

Важливою частиною суспільного запиту на повне перезавантаження влади є дострокові вибори парламенту.

Давайте будемо відвертими.

Чинний склад цього шановного зібрання не відповідає настроям суспільства. Бо воно суттєво змінилося у 2012 році. А жити по-новому означає не нехтувати волею народу.

Жити вільно – означає вільно користуватися рідною мовою.

Керуватимуся статтею 10 Конституції. Вона визначає українську мову як єдину державну, але гарантує вільний розвиток російській та іншим мовам.

Слово «праця», як і «мир», «зарплата», «пенсія», «стипендія», звучать однаково або дуже подібно, що українською, що російською.

Навьяність роботи – це те, що дає людині можливість жити безбідно.

Найбільше професійне задоволення я досі отримував саме від створення нових робочих місць.

Що може втішати людину більше, як праця та гідна зарплата за неї?

Робочі місця мають організувати підприємці. А от справа глави держави – забезпечення таких умов, коли ніхто і ніщо не заважає працювати.

Держава цінуватиме вклад роботодавця та платника податків в економіку та соціальну сферу.

Забезпечення людей роботою та гідною оплатою – це перша гарантія внутрішнього миру та національної безпеки.

Хоча управління економічними процесами належить до компетенції вільного ринку або Уряду, Президент як гарант Конституції зобов'язаний забезпечити умови для інноваційної економіки та соціальної справедливості.

Справедливий розподіл національного багатства – нагальна вимога часу.

Але перш ніж національне багатство ділити, його треба примножити.

Україна має все необхідне, щоб забезпечити людям європейський добробут.

Ми вміємо і хочемо жити власною працею, здатні бути творчими та інноваційними.

Ми вже навіть вчимося не заздрити успіху сусіда чи колеги.

Але ми й досі пасемо задніх.

Чому?

Тому що на відміну від нас країни європейської спільноти побудували економіку вільної конкуренції. Нових ідей, ділової ініціативи, наполегливої праці, постійного самовдосконалення.

Так буде і в Україні.

Але для цього треба знищити корупцію.

Нам потрібен загальнонаціональний антикорупційний пакт між владою та народом. Суть його проста: чиновники не беруть, а люди – не дають.

Ми не зможемо змінити країну, якщо не змінимо себе, своє ставлення до власного життя і до життя цілої держави.

У тому, що Україна прийшла до кризи державності, є частка відповідальності кожного з нас.

Хтось вважав нормою не сплачувати податки.

Хтось розкошував за державний рахунок. Хтось голосував і мітингував за гроші.

Хтось отримував незаслужені пільги і нагороди.

А всі разом руйнували фундамент суспільної довіри, засади права й суспільної організації.

Європейський вибір України – це серце нашого національного ідеалу.

Це вибір, зроблений нашими предками і пророками.

А що нам треба конкретно зробити, щоб жити вільно, жити безбідно, жити в мирі й безпеці?

Це все написано в Угоді про політичну асоціацію та зону вільної торгівлі з Євросоюзом.

Ми разом доклали зусиль до цього документа. Тепер мрію втілити його в життя, а для цього нам треба якнайшвидше підписати економічну частину Угоди.

Моя ручка – вже в руках, і як тільки ЄС ухвалить відповідне рішення, підпис українського Президента миттєво з'явиться під цим доленосним документом.

Ми не маємо права зволікати з підписанням економічної частини Угоди.

Те саме стосується і якнайшвидшого запровадження безвізового режиму для України з ЄС. Ми завершили перший етап і дуже швидко зможемо завершити другий, щоб вже з січня 2015 року українці мали можливість подорожувати без віз.

Угоду ж про асоціацію ми розглядаємо лише як перший крок до повноправного членства України в ЄС.

Ніхто не має права вето на європейський вибір України.

Визнати це – значить проводити політику миру та спокою в Україні.

Але така політика збанкрутіла ще в 30-ті роки минулого століття.

Для реалізації наших амбітних планів нам потрібні не лише мир та єдність країни, а й консолідація всіх патріотичних, проукраїнських, проєвропейських сил.

Маємо постійно тримати в пам'яті суворі уроки національно-визвольних змагань 17 – 20-х років минулого століття.

Тоді наші політики не змогли об'єднатися, спільно протистояти агресії.

Володимир Винниченко боровся проти Михайла Грушевського, Симон Петлюра – проти Павла Скоропадського. А Нестор Махно – проти всіх.

Постійні чвари та конфлікти між видатними українцями призвели до втрати нашої державності.

Висновки належить робити не лише з архівів столітньої давнини, а й з недавніх подій.

Ми не сміємо повторити старі помилки і маємо забезпечити злагоджену роботу Президента, Верховної Ради та Кабміну.

Настав час будувати нову велику країну. Сучасну, високотехнологічну, обороноздатну, конкурентоспроможну.

Врахуємо досвід країн, які з'явилися на політичній карті лише кілька десятків років тому, але стали лідерами, поставивши на розвиток інтелекту та новітніх технологій.

Бо найцінніше – не гроші, не заводи та підприємства, а «людський капітал», який має Україна.

Немає сумніву в тому, що ми здолаємо всі труднощі. Відстоїмо територіальну цілісність нашої держави, забезпечимо мир та спокій.

Нас уже ніхто не оберне в рабів криміналу та бюрократії, в прислужників колоніальної влади.

Нас підтримає цілий світ. За останні три дні я мав можливість пересвідчитись в цьому.

Навколо ідеї незалежності, свободи, гідності, правової держави, європейської інтеграції об'єдналася вся Україна і все світове українство.

Народ своє вагоме слово сказав. Під час революційних подій. Під час спротиву агресії. Під час виборів. Тепер черга – за нами, за владою.

Простягаю руку миру всім, хто подав голос за мене, і тим, хто не голосував.

Всім, хто допоможе встановити мир, порядок і спокій в Україні.

І всім, хто вірить у європейську майбутність України.

Ми – народ, що був відірваний від своєї великої Батьківщини – Європи, повертаємося до неї.

Остаточо і безповоротно.

**Мир нам!
Нехай нас благословить Господь!
Слава Україні!**

Неоголошена війна на сході України жорстоко й особливо цинічно пройшла по долях наших прикордонників. Багатьом довелося віч-на-віч зустрітися із небезпечним та підступним ворогом і прийняти нерівний бій.

У неймовірно складних умовах прикордонники вистояли і ціною великих жертв витримали удар. Сьогодні вони з боями повертають свої позиції – з правдою в серці, за військову доблесть і честь своїх поранених і загиблих товаришів.

Ми хочемо залишити у пам'яті хроніку цих непростих для всіх нас днів – часу найтяжчих випробувань, звичаги звичайних людей у зелених погонах і справжніх героїв...

ПРИКОРДОННИКИ ПРИЙМАЮТЬ БІЙ!

ЛУГАНСЬКИЙ ПРИКОРДОННИЙ ЗАГІН. НЕСКОРЕНИЙ

02
ЧЕРВНЯ

00:30 – до управління Луганського ПЗ підїхало близько ста озброєних людей, які розташувалися по периметру дислокації загону. Перша атака із застосуванням автоматів та підствольних гранатометів розпочалася близько 4-ї години і тривала 40 хвилин. Прикордонники успішно відбили її. Передислокувавшись, нападники знову пішли в атаку. Цього разу з позицій, обладнаних у вікнах багатоповерхівок, по прикордонниках вели прицільний вогонь снайпери. Друга і третя хвили атаки також були відбиті. На території загону виникли осередкові пожежі. З'явилися перші поранені.

Терористи продовжують стягувати сили та озброєння. Станом на 7:00 нападників вже близько чотирьохсот! Із озброєння помічені міномети та ДШК. За наявною інформацією, терористи заблокували мешканців будинку, що знаходиться поряд із частиною, і ведуть вогонь з вікон квартир мирних жителів. Це

обмежує прикордонників у веденні прицільного вогню.

Станом **на 11:00** близько п'ятисот терористів вже сім годин безперервно штурмують управління Луганського загону. Бойовики використовують не лише міномети, гранатомети, кулемети та автомати, а й улюблену «російську» тактику – здійснюють обстріл, прикриваючись цивільними, як живим щитом.

Прикордонники героїчно тримають оборону під Гімн України, який вже чотири години лунає з гучномовців. Поранено сім охоронців кордону. З боку терористів – вісім поранених і п'ять убитих.

Близько **13:30**, після нетривалого затишшя, знову розпочався бій. Терористи залишаються на своїх позиціях. Упродовж чотирнадцяти годин протистояння поранень зазнали вісім прикордонників. Під час гуманітарного перемир'я з території прикордонного підрозділу вивезли частину поранених.

ОФІЦІЙНА ЗАЯВА ДПСУ

05 ЧЕРВНЯ

З огляду на неможливість виконання завдань з організації служби відділів прикордонної служби «Станично-Луганське», «Краснодон», «Бірюкове», «Свердловськ» та «Дякове» через їх значну віддаленість від державного кордону, постійні обстріли та блокування озброєними терористами в ніч з 3-го на 4-те червня була розроблена і проведена спеціальна операція щодо передислокації особового складу, зброї, боеприпасів, матеріальних засобів, техніки безпосередньо на лінію кордону, в пункти пропуску та в два райони зосередження мобільних сил ДПСУ.

Протягом 4–5 червня терористами здійснювалася спроба силового витіснення прикордонних нарядів з пунктів пропуску «Червонопартизанськ», «Довжанський» та «Червона Могила». Після перестрілок, зважаючи на загрозу життю людей, які перетинають кордон, з пунктів пропуску виведено мирних громадян і прикордонників. На сьогодні ці пункти пропуску тимчасово закриті, про що офіційно повідомлено Російську Федерацію.

Також в Кабінет Міністрів України направлено пропозиції про припинення руху через низку пунктів пропуску на кордоні з Росією відповідно до ч.1 ст.10 Угоди між урядом України та урядом Російської Федерації.

У зв'язку зі складною обстановкою, зосередженням великої кількості терористів у прикордонних районах та населених пунктах Краснодон і Свердловськ, неможливістю маневру підрозділів прикордонної служби, тотальними погрозами сім'ям прикордонників, постійним обстрілом прикордонних нарядів вкрай ускладнено контроль за лінією державного рубежу на окремих ділянках.

Незважаючи на все прикордонники продовжують виконувати свої обов'язки. Проте наголошуємо, нагальним питанням залишається виведення підрозділів Збройних сил України, Національної гвардії та територіальних органів правопорядку для оборони лінії державного кордону і прикриття тилівих підступів до державного рубежу.

Бойовики використовують не лише міномети, гранатомети, кулемети та автомати, а й улюблену «російську» тактику - здійснюють обстріл, прикриваючись цивільними, як живим щитом. Прикордонники героїчно тримають оборону під Гімн України, який вже чотири години лунає з гучномовців.

19:20. Стрільба по прикордонному загону відновилася з новою силою. Бойовики перегрупувалися і продовжили атаку. Надійно тримаючи оборону, охоронці кордону продовжують відбивати напади.

**03
ЧЕРВНЯ**

З вечора терористи поступово почали залишати свої позиції. Спостерігалось певне затишшя, однак періодично чулися постріли ворожих снайперів. Прикордонники в очікуванні нічного штурму та в готовності відбити атаки бойовиків.

Ніч минула без застосування зброї. Та вже зранку з'являються озброєні люди і так звані «козаки». Вони озброєні мінометами, гранатометами РПГ, крупнокаліберними кулеметами. Прикордон-

ники укріплюють свою територію та вогневі позиції.

У рамках взаємодії їм на допомогу було направлено винищувачі сил АТО, однак повноцінно вести прицільний точковий вогонь у місті вони не змогли.

**04
ЧЕРВНЯ**

У зв'язку з ситуацією, що склалася в результаті тривалих атак великих угруповань добре озброєних бойовиків та неможливістю у подальшому виконувати управлінські функції з місць постійної дислокації, управління Луганського загону та ВПС «Станично-Луганське» силами Держприкордонслужби передислоковано в більш безпечні місця для виконання завдань з організації охорони державного кордону.

« З двома офіцерами, які тримали оборону, нам вдалося поспілкуватися:

– **Ребята, как все начиналось?**

– Мы ждали их. Была информация, что на нас должны напасть сепаратисты. Ждали еще сутками ранее. Напали 2-го числа без семи минут четыре утра. Первый день держали оборону 17 часов.

– Был один час перерыва, когда раненых увозили с территории отряда. На следующий день, уже точно не помню, тоже отстреливали. Одним словом – трое суток. Второй день гранатами закидывали, а со второго на третий мы получили приказ уйти ночью.

– Должны были нас травить хлором, и машину нафаршировали взрывчаткой, чтобы потом подкатить к главным воротам и взорвать все здание. Второй вариант – огнеметы, шмели. Должны были нас поджарить.

– **Сколько человек обороняло отряд?**

– 169 – официально по спискам.

– **А нападающих?**

– Неизвестно. Они рассредоточились по периметру. Много. Не меньше, чем нас. У них постоянная текучка. Одни постреляли – уехали, приехали другие.

– Сепаратисты – это чеченские наемники, так называемые донские казаки, минимальный процент местного населения – в основном наркоманы, бывшие уголовники.

– **Чем были вооружены?**

– Почти тем же, чем и мы. Подствольные гранатометы, РПГ. Может, видели в новостях, как они с крыши здания из РПГ стреляли, из подствольников, пулеметов, СВД. Снайпера по жилым домам засели – и на квартале Мирном, и на Южном, с обратной стороны. Стреляли также и из ДШК (*крупнокалиберный пулемет*).

– **Как обстояли у Вас дела с провизией, чем питались?**

– У нас столовая в подвале. Повара были, и продукты тоже в наличии. Здесь полный порядок. Помощь ждали, ежеминутно надеялись на подкрепление.

– Должны были подойти десантники, но за трое суток так никто и не подошел.

– **Правда, что Минобороны высылало авиацию?**

– Один вертолет был и три раза СУ-25 появлялся. Вертолет мы не слышали, тихо подошел, с тыльной

стороны отряда, там есть лесопосадка. Тихо «прошерстил», то есть, прострелял.

– То есть помощь была. Потом нам рассказывали, что «вертушка» нормально поработала. А самолеты уничтожали блокпосты недалеко от Луганска.

– **А местное население как настроено?**

– Плохо. Ни одного не встречал, кто бы был за нас. Если взять другие области, то люди помогали хоть чем-то, а здесь на нас смотрели, как на врагов, как на чужих... Поэтому Луганщину считаю чужим краем. Если будет выбор, я туда больше никогда не поеду.

– Местное население зазомбировано, смотрит только русские каналы, с ним разговаривать, переубеждать, бесполезно. Многие приносят еду, вещи сепаратистам, предоставляют разную помощь. А я как раз луганчанин, и, скорее, исключение из правила, потому что поддерживаю Украину. Когда

Сепаратисты – это чеченские наемники, так называемые донские казаки, минимальный процент местного населения – в основном наркоманы, бывшие уголовники.

все начиналось, 88-89 % было за Россию. Сейчас же, ввиду последних событий, этот процент упал, примерно 60% уже против России.

– **Страшно было?**

– Кому не страшно... Первые пару минут – да... Потом вроде привыкли.

– **Сколько жертв было со стороны нападающих?**

– Разные были версии. Когда прилетели в Борисполь, командир давал интервью. Я понял, что по официальным данным – десять убитых и тридцать раненых. А у наших знакомых родственники работают в луганском морге и облбольнице, так они говорили, что до пятидесяти убитых и около сотни раненых. То есть, разные версии, точной информации дать не могу.

– **А сколько с нашей стороны раненых?**

– Наших – восемь.

– **Что теперь с отрядом?**

– Всех эвакуировали.

– **А технику вывезли?**

– Хорошо, что самим удалось уйти. В спешном порядке забрали с собой по-максимуму оружие, прорвались в аэропорт – его «держат» наши десантники по периметру.

СПІЛКУВАЛАСЯ ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО

МАРИНІВКА. РАЗОМ – СИЛА!

**05
ЧЕРВНЯ**

15:15. У районі міжнародного автомобільного пункту пропуску «Маринівка», що на Донеччині, прикордонники відстежили накопичення бойової техніки – БТР, чотири «КамАЗи», обладнані крупнокалібрними кулеметами «Утес», три мікроавтобуси з терористами та чотири легкові автомобілі.

За кілометр від пункту пропуску колона розвернулася в бойовий порядок і о 16:05 розпочала атаку. **Прикордонники прийняли бій.**

Станом на 16:50 підбито один «КамАЗ» та знищено крупнокалібрний кулемет. Поінформовано всі взаємодіючі сили та підрозділи. До атакованого підрозділу висунувся зведений загін Держприкордонслужби та ЗС України.

Станом на **18:30** бій між прикордонниками та терористами в ПП «Маринівка» триває. Авіацією ЗС України двічі нанесено вогневий удар по позиціях нападників. Є втрати.

20:00. Надійшла наземна підтримка від зведеного загону Держприкордонслужби та ЗС України.

Протистояння триває. З боку прикордонного відомства п'ять поранених. **Ім надано медичну допомогу, однак всі виявили бажання продовжувати бій.**

Після атак авіації та силового посилення прикордонників частина терористів відступає на територію Росії.

В результаті спланованих бойових дій Державної прикордонної служби та ЗС України в ході бою знищено один автомобіль «Урал», два «КамАЗи» та один БТР терористів.

Протистояння триває. З боку прикордонного відомства п'ять поранених. Ім надано медичну допомогу, однак всі виявили бажання продовжувати бій.

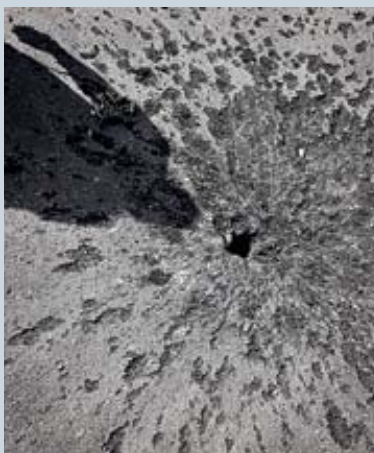
МАРІУПОЛЬ. ПЕРШІ ЖЕРТВИ

14
ЧЕРВНЯ

Близько 10-ї години ранку під Маріуполем, в районі заводу «Азовсталь», була обстріляна із засідки автоколона Державної прикордонної служби. Автомобілі направлялися з вантажем провізії та речового майна до визначених підрозділів. Бойовики прицільно провели щільний обстріл з гранатометів, кулеметів, автоматичної зброї та снайперських гвинтівок. **У ході кривавого протистояння загинуло п'ять прикордонників, ще восьмеро отримали поранення!**

«**Коли ми заїжджали на міст у Маріуполі, нас одразу насторожило, що на ньому зовсім не було ані транспорту, ані перехожих, а дорога була взагалі перекрита. Тобто на міст нікого не пускали, лише нашу колону. Все це лічені секунди. Ми навіть не встигли зреагувати на ці моменти — одразу ж почувся шум, глухий вибух, а далі автоматні черги, — відзначив капітан медичної служби Юрій Петровник та додав, що лише завдяки оперативному реагуванню командирів та вправності водія вдалося запобігти ще більшим жертвам.**

ОЛЕКСІЇВКА. ПО ЖИВИХ МІЩЕНЯХ

17
ЧЕРВНЯ

З **02:00** до **02:40** позиції прикордонників та військовослужбовців ЗС України в районі населеного пункту Олексіївка (Донецька обл.) обстріляні масивним вогнем з восьми мінометів.

Вогонь вівся прицільно і корегувався спеціально підготовленими бойовиками. В епіцентрі обстрілу опинилися найбільш важливі об'єкти польового табору. Зайнявши кругову оборону, прикордонники спільно з підрозділами ЗС України прийняли бій, після чого нападники залишили свої позиції.

У ході протистояння загалом поранено 31 військовослужбовця, з них одинадцять прикордонників. Один прикордонник з пораненням середньої важкості та військовослужбовець ЗС України з важким пораненням були терміново евакуйовані вертольотом.

«У ніч з 16 на 17 червня в зоні проведення АТО терористи здійснили масований мінометний обстріл польового військового містечка прикордонників. Окрім охоронців кордону, в цьому пункті дислокації перебували підрозділи Збройних сил та Нацгвардії України. Метою удару було цілковите знищення українських силовиків. У результаті атаки поранено 34 військовослужбовці, з них 11 – прикордонники. На жаль, один військовослужбовець з числа високомобільних десантних військ від отриманих поранень помер в машині швидкої допомоги.

Інтенсивність вогню бойовиків була такою високою, що ушкоджень зазнала практично вся автомобільна та бойова техніка сил АТО. Проте наші хлопці виявили неабияку мужність та героїзм і, ризикуючи життям, вивели частину техніки з-під обстрілу. Зокрема, вдалося врятувати деякі автомобілі зв'язку, які забезпечили працездатність системи управління охороною та обороною держкордону.

Обстріл українських позицій здійснювався з трьох вогневих точок протягом майже двох годин. Перша міна розірвалася неподалік блокпоста на в'їзді до містечка близько 2-ї години ночі. Як зазначають безпосередні учасники бою, на боці ворога воюють професіонали екстра-класу, про що свідчить тактика та точність ведення вогню. До того ж, за годину до початку бою прикордонники за допомогою тепловізора виявили над своїми позиціями безпілотний літальний апарат, який здійснював повітряну розвідку.

У ході короткої перерви між залпами було помічено спрацювання сигнальних ракет, які сповістили про наближення супротивника. Після цього наші силовики

відкрили вогонь по позиціях ворога, що унеможливило його підхід на відстань ближнього бою та застосування стрілецької зброї. На особливу повагу заслуговують дії військових Нацгвардії, які тієї ночі забезпечували охорону та оборону містечка і вчасно сповіщали про залпи. Це дозволило укриватися від смертоносних вибухів і знову ставати до бою. Попри високу небезпеку, дії всіх військових були злагодженими, що дало змогу істотно локалізувати масштаби ураження містечка.

Порятунок поранених військовослужбовців здійснювали власними силами, перша машина швидкої допомоги прийшла до місця обстрілу лише близько 7-ї ранку. Однак коли медики почали доставляти постраждалих до найближчої районної лікарні, головний лікар медустанови спочатку відмовлявся приймати їх, мотивуючи відмову прямою загрозою нападу на лікарню терористів. Зрештою поранених таки прооперували і надали кваліфіковану медичну допомогу, після чого силами авіації ЗСУ доставили до військових шпиталів. **К**

ДМИТРО СЛИВНИЙ, ФОТО АВТОРА

ПІД НАПРУГОЮ

Зазвичай наш традиційний «Пульс кордону» дещо інший – більш розлогий та різноплановий щодо розповідей про багатих на видумку контрабандистів і кмітливих прикордонників. Однак віднедавна виникли неперервні обставини. Через повномасштабну війну, що розгорнулася на сході України, охорона рубежу перейшла загалом у площину оборони та протистояння з добре озброєним, підготовленим та організованим противником. І хоча основні зусилля зосереджені на відновленні контролю за держкордоном на Луганщині та Донеччині, це не означає, що на інших сегментах рубежу правоохоронці не виконують свою повсякденну роботу. Серед значущих прикладів останнього часу – вилучення арсеналів зброї, прибуткових контрабандних сигарет, грошей, затримання нелегалів. Також у нашій традиційній добірці ми не могли не згадати і про видворення іноземної браконьєрської шхуни та порятунок людини.

РОЗКРИТІ АРСЕНАЛИ

Уночі в районі ВПС «Станично-Луганське» на кордоні з Росією прикордонники затримали три автомобілі. Спочатку зупинили «Мерседес-Віто». Він, як з'ясувалося, мав зустрічати та супроводжувати вантаж. А невдовзі – дві «Газелі», що прямували з боку сусідньої держави. Загалом з авто дістали 27 АК, два пістолети, чотири кулемети, п'ять гранатометів типу «Муха», п'ять снайперських гвинтівок та 84 ящики з боєприпасами і гранатами. Разом з арсеналом прикордонники затримали 13 осіб.

Сховок зі зброєю в селі Градениці, що на Одещині, знайшли співробітники Білгород-Дністровського загону та міліції. Наш співвітчизник зберігав зброю у приватному помешканні. Правоохоронцями вилучено револьвер, гвинтівку, 20 боєприпасів (калібру 5,45 мм, 9 мм та 7,62 мм), артилерійський дегазаційний комплекс «А-ДК», дрібнокаліберний снаряд, чотири штик-ножі, п'ять багнет-ножів до гвинтівки, а також обладнання для міні-заводу з виготовлення контрафактних спиртних напоїв.

Прикордонники **Мукачівського** загону та співробітники МВС виявили неподалік кордону арсенали зброї. Її зберігали в приватних помешканнях місцеві жителі міста Виноградів та селища міського типу Міжгір'я Закарпатської області. Всього знайдено і вилучено два штик-ножі до карабіна, карабін 7,62 мм марки «Маузер», два пістолети калібру 9 мм іноземного виробництва без маркування, перероблені для стрільби бойовими набоями, корпус гранати «Ф-1», два дистанційні запалювачі для мін, 10 затворних механізмів до 7,62 мм карабіна, два стволи 7,62 мм карабіна, 15 набойів різного калібру для нарізної зброї. Арсенал вилучено та передано на експертизу, ведеться слідство.

НІЧ НЕ СХОВАЛА

Під час нічного патрулювання правоохоронці відділу «Красноільськ» Чернівецького загону знайшли в лісовому масиві неподалік кордону близько ста пакунків з тютюновими виробами – 50 тис. пачок сигарет марок Viceroy та Jin Ling. Власник товару побажав залишитися інкогніто.

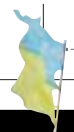
ДТСААФ не посприям

Перевіряючи документи росіянина, який перетинав контрольний пункт «Чонгар», що на адміністративному кордоні з Кримом, співробітники Бердянського загону помітили неабияке хвилювання чоловіка. Перевіривши вміст його сумки, правоохоронці виявили майже 500 тис. російських рублів, електрошокер у вигляді мобільного телефона, військовий квиток та посвідчення «Добровольное общество содействия армии, авиации и флоту России», а в мобілці – фото з символікою ДНР. Під час подальших заходів у представників взаємодіючих органів виникли сумніви щодо дійсності грошових купюр. Їх направлено на експертизу. Громадянину Росії заборонено в'їзд в Україну терміном на три роки.

Куй залізо...

У пункті контролю «Каланчак», що на адміністративному кордоні з Автономною Республікою Крим, співробітники Держприкордонслужби виявили чималу суму грошей. Мабуть, через те що з 1 червня гривня офіційно припинила обіг на території Криму, перевезти кошти сумами від 200 до 600 тис. гривень з півострова на материкову частину України намагалися четверо кримчан на автомобілях «Шевроле», «Форд», «Шкода» та «Рено». Загалом прикордонники та представники СБУ й митниці, які долучилися до огляду, дістали з автівок 1,3 млн гривень. Наразі з'ясовуються деталі походження цих коштів та для чого вони призначалися.

А ВОДІЇ НЕ «ЗАГУБИЛИСЯ»

На автошляху Павлівка – Йосипівка виявлено легкові «Ауді» та «ВАЗ». Водії проігнорували вимогу правоохоронців зупинитися і почали втікати. Прикордонники та група реагування спрацювали миттєво, і за кілька хвилин порушникам перекрили шлях засобом примусової зупинки. В обох автомобілях правоохоронці виявили по 22 ящики сигарет іноземного виробництва, а в «Ауді», окрім тютюну, ще й 280 л спирту. Власники автомобілів, наші співвітчизники, документів на вантаж не мали. Вилучений товар та автомобілі попередньо оцінено у 500 тис. гривень.

МАЙЖЕ АВСТРІЙСЬКА РОДИНА

Під час здійснення патрулювання наряд відділу «Саловка» Чопського загону виявив поблизу кордону групу нелегалів – чоловіка, жінку та двох дітей. Затримані не мали при собі документів, але повідомили, що вони з Сирії. Оглянувши місцевість, прикордонники виявили гумовий човен, яким шукачі щастя планували дістатися Угорщини, подолавши річку Тису. Кінцевим пунктом подорожі, за словами затриманих, мала бути Австрія. Рішення про відповідальність перед законом та їхню подальшу долю визначить суд.

МІСІЯ НЕЗДІЙСНЕННА

На околиці населеного пункту Дівозьке співробітники Котовського загону помітили автомобіль «Ауді». Його водій не реагував на вимоги наряду, тому для примусової зупинки транспортно засобу прикордонники використали пристрій «кактус». Авто було вщерть забите сигаретами марок Armada, «Донський табак», «Наша марка», «Магнат», «Імператор», «Кінг» без акцизів. Усього було виявлено понад 19,2 тис. пачок сигарет вартістю майже 237 тис. гривень. Товар разом з авто, оціненим у 100 тис. гривень, вилучено.

АВІАЦІЯ – НА ВИСОТІ

Прикордонники отримали інформацію, що в напрямку виключної (морської) економічної зони України з сітками для вилову камбали та сухою кригою на борту вирушило турецьке судно. Тож для обстеження визначених районів та виявлення імовірного порушника вирушив патрульний літак Одеської авіаційної ескадрильї. Вже незабаром екіпаж помітив шхуну ZOR, яка займалася брако-

ньєрським промислом в економічній зоні України. Побачивши прикордонний літак, рибалки-іноземці кинулися витягувати знаряддя лову та втікати. У супроводі прикордонної авіації порушники залишили межі українських вод. Співробітники Держприкордонслужби повідомили про втікачів до Чорноморського форуму міжнародного прикордонного співробітництва.

ВЧАСНА ДОПОМОГА

У середині травня відвідувач одного із яхт-клубів повідомив правоохоронця Одеського загону Морської охорони, що за 150 м від берега перекинувся гумовий човен. Екіпаж негайно вирушив на малому катері на допомогу і вже за дві хвилини підняв на борт горе-рибалку. Прикордонники надали постраждалому 32-річному жителю Одещини першу допомогу, сухий одяг та гарячий чай. Також дістали з моря човен потерпілого. Чоловік щиро дякував правоохоронцям. **К**

Підготували Тетяна ФІЛІПЕНКО,
Людмила ТКАЧЕНКО, Ігор ПЛЕТЕНЬ

Дякуємо, що живі!

У неоголошеній війні з сепаратистами-окупантами українським прикордонникам доводиться мужньо тримати першу лінію оборони, стримуючи натиск ворога. На жаль, і це вже стало тенденцією останнього часу, ціною власної крові. Число поранених невпинно росте. Більшість з них – молоді хлопці, які потрапляють на лікування до Центрального клінічного шпиталю ДПСУ. У другій половині червня тут перебувало понад півсотні поранених.

Розчулені та збентежені лікарі переказують один одному страшні епізоди подій, що час від часу зринають у спогадах новоприбулих поранених бійців. Та ніхто з них не має бажання розповідати про пережите. У когось прострілені кінцівки, з когось лікарі виймали осколки, у когось зшито м'язи, хтось пересувається на милицях... У кожного – свій шлях до відновлення організму після травм. Та попри пережите й важкі рани, в усіх цих людях відчувається стрижень, що, певно, стає виразнішим від отриманого бойового гарту. Всі вони намагаються триматися так, щоб жоден м'яз на обличчі не видав, що у них болить тіло і крається душа.

Очі їхні світяться, коли про них піклуються лікарі, коли їх приходять провідувати рідні та небайдужі люди. У ці миті вони відчувають свою значимість для суспільства, що не кинуло їх наодинці з проблемами. Відновити їхнє здоров'я, підтримати морально – наша спільна турбота. І в цьому матеріалі мова піде про тих, хто не байдужий до проблем наших побратимів, вносить, нехай і невелику, але посильну лепту. Таку необхідну саме тут і саме зараз.

Аби постраждалі належно пролікувалися, пройшли курс реабілітації та видужали, старається зробити все залежне персонал Центрального шпиталю та керівництво відомства. Проблемами бійців опікується і особисто Голова ДПСУ. Микола Литвин відвідав у Центральному госпіталі поранених під час збройних сутичок в Луганській області, вручивши їм нагороди. А ще очільник Служби розподілив залишок коштів від благодійної допомоги, що надходила від небайдужих громадян тим, хто дві доби відбивав напади сепаратистів на Луганський загін. Провідав Микола Литвин і прикордонників з Оршанецького навчального центру – пацієнтів хірургічного відділення шпиталю, які оговтуються після обстрілу автоколони в Маріуполі. Підтримати своїх краян, служивих з Оршанця, приїхали до шпиталю й голова Черкаської облдержадміністрації Юрій Ткаченко та керівник Черкаської облради Валентина Коваленко з матеріальною допомогою та побажаннями швидкого одужання.

Нещодавно в госпіталь до поранених бійців завітали з гостинцями представники ветеранської та Об'єднаної профспілкової організації. Найкращі ліки для наших захисників кордону – підтримка їхніх сімей, переконана голова профспілки прикордонної служби Антоніна Птиця. Її пропозиція допомогти влаштувати дітей у літні табори, якою нині опікується профспілка, була вчасною. За словами військовослужбовців-татусів, у багатьох з них просто нікуди вивезти родини з окупованих районів східного кордону.

Того ж дня приїздила ветерансько-профсоюзна делегація відвідати двох наших бійців, які проходили курс комплексної реабілітації у санаторії Держуправління справами «Конча-Заспа», що під Києвом. До речі, директор цього медичного закладу Анатолій Нагорянський прийняв цих хлопців до закладу безкоштовно. У санаторії навіть кухарі переймалися нашими пораненими

– наваристі бульйони, свіжа городина, аби тільки швидше видужали. Двадцятирічні контрактники Ігор і Сашко, які перенесли важкі травми, в один голос захоплю розповідями, що задоволені прийомом: «Ми майже відновилися: нам призначили цілий комплекс лікувально-оздоровчих процедур: і масаж, і магнітну терапію, і електрофорез, а також – відвідувати сольові шахти та джакузі. Умови про-

може. Днями пораненим хлопцям підсолодили душу трьома ящиками шоколаду. Бізнесмен Володимир Курочкін привіз чотири ящики гранатового соку, дві упаковки гематогену. Представниці волонтерської сотні Майдану Катя Галактіонова, Таня Святенко, Наталя Воронкова і Дана Ярова допомагають пораненим медикаментами – закуповують спинальні голки, підключні катетери тощо. А ще – хороші

тим, хто виписується, ми по можливості даємо бронезилет, новенький камуфляж та берці.

Спонсори приносять пораненим багато потрібних речей. Так, приміром, представник мережі магазинів спортивного одягу «Мегаспорт» Максим Сонак надав пару комплектів фірмових спортивних костюмів, футболки, кросівки. Нещодавно зі словами подяки за віддану службу Батьківщи-

живання і харчування просто чудові, а який мальовничий лісопарк з озерами та пляжем! Ми і не розраховували, що опинимося в такому гарному місці!» Хлопців змінили в санаторії ще двоє військовослужбовців, яким після поранень рекомендовано розробляти суглоби та м'язи. Для них керівництво санаторію зробило серйозну знижку: хоча перебування наше відомство оплатило, проте власне реабілітація та процедури не коштуватимуть ані копійки. До речі, тільки-но прибулий до закладу наш молодий офіцер, вже теж поділився першими враженнями: «У мене перебито нерв на руці, але після двох сеансів процедур на тутешньому швейцарському обладнанні я почав відчувати м'яз!»

Щире бажання допомогти виявляють і просто небайдужі люди. У швидкому одужанні наших бійців є заслуга волонтерів, багато з яких скромно залишаються, так би мовити, в тіні. Як розповів тво заступника начальника госпіталю – начальника відділу персоналу майор Ярослав Фурлета, дізнавшись, що в госпіталі лікуються поранені, люди допомагають хто чим

відстріляні бронезилети з розгрузками 4-го ступеня захисту, взуття. Вони ж викупили для Центрального клінічного госпіталю апарат Antivag – дуже цінне і важливе обладнання для лікування ускладнень відкритих гнійних ран. Наші медики його вже успішно випробували.

Персонал Центрального клінічного госпіталю старається не лише поставити бійців на ноги, а й турбується про вирішення всіх їхніх насущних проблем. Начальник госпіталю полковник Михайло Карнарух зазначає:

– Наш обов'язок – зробити все від нас залежне, щоб допомогти бійцям, героям, які пролили кров, захищаючи кордон, наші родини та домівки. Така наша позиція – від командира до санітарки, які, до речі, зі своїх городів носять воякам фрукти і овочі. Треба не лише достойно прийняти, вилікувати, оздоровити людину, а й, якщо є потреба, вирішити якісь її нагальні проблеми, одягнути її та дати засоби спецзахисту перед відправкою на кордон. Часто трапляється так, що характер поранення не дозволяє залишити цілим обмундирування. Тож

ні особисто вручили речі пораненим хлопцям представники авіакомпанії «Промінтерсервіс». Заступник директора з безпеки польотів, до речі, гвардії полковник, колишній льотчик-винищувач Володимир Бондарчук і перший заступник керівника компанії – начальник штабу Юрій Агаджанов передали хлопцям 14 комплектів камуфляжів, стільки ж пар берців і портупеї. Під час зустрічі з бійцями Володимир Бондарчук сказав: «Наша авіакомпанія на чолі з директором Русланом Федоровичем дарує вам ці комплекти і дає установку, щоб вас не взяли ані куля, ані снаряд! А легкі берці – щоб ви могли швидко наздогнати противника. Бажаю удачі, і щоб ви сюди більше не потрапляли! У мене є один вірус, який я не можу не передати вам, – це вірус оптимізму!»

І так хочеться більше того оптимізму, аби вірити, що наше майбутнє буде без війни, що настане мир на нашій землі, а прикордонники тільки охоронятимуть, а не оборонятимуть рубежі української землі. **К**

Підготувала ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО,
ФОТО ВАЛЕРІЯ ОЛІЙНИКА ТА АВТОРА

ВОНИ НЕ ПОВЕРНУЛИСЯ ДОДОМУ

*Вогні свічок, злились в єдине каяття
О, Боже, ти врятуй невинні душі
Вони любили як і ми життя
До Батьківщини не були байдужі.*

Сумна звістка, що розітнула інформаційний простір 14 червня, змусила здригнутися увесь прикордонний загал. Так, війна і біда ходять разом. Так, були жертви. Але так хотілося вірити, що жахливе жерло омине наших хлопців. Ніхто не чекав, що серед білої днини в місті свавільні запродавці влаштують прикордонникам, що їхали з Навчального центру на підсилення східного рубежу, підступну пастку. Автоколона була наче на долоні, живою мішенню, проїжджаючи мостом біля маріупольського заводу «Азовсталь». Замаскувавшись в околишніх будівлях, сепаратисти відкрили вогонь на ураження. Сховатися було ніде. Гул підприємства, залізничної колії та густа рослинність поглинули звуки пострілів. Та мить стала точкою відліку кривавого рахунку...

Для п'ятох прикордонників той бій став останнім. Вони не чекали й не думали про смерть. Військовослужбовці чинили опір бойовикам, що розмістились у непроглядних засідках. Фатальний постріл з гранато-

мета влучив у кабінку «МАЗа». Водій службовець Олександр Островський загинув одразу на місці, прапорщик Володимир Гречаний помер у маріупольській лікарні на операційному столі від втрати крові. Снайперські

кулі обірвали життя старшини Сергія Єпіфанова, майорів Миколи Зайцева та Віталія Вінниченка. У тому бою ще семеро прикордонників дістали поранення.

Болить. Важко спинити сепаратистів, що безкарно чинять свавілля. Страшно усвідомлювати, що тих, хто ще вчора стояв пліч-о-пліч, вже немає з нами. Тих, кого шанували, кохали... Ніхто не поверне матерям синів, дружинам – чоловіків, а сімом діточкам, одне з яких – немовля, – їхніх батьків.

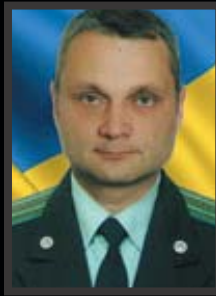
Віддати останню шану тим, хто поклав своє життя на вівтар миру та спокою на нашій рідній землі, до Навчального центру ДПСУ зійшлися рідні та близькі, то-

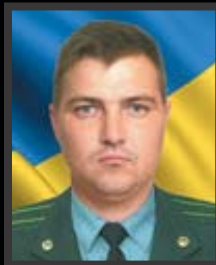
вариші по службі, курсанти Центру, люди з усієї Черкащини та представники громадських організацій. Не стримуючи сліз оплакували вони непоправну втрату та молилися за упокій героїв із вірою, що Господь вселить їх у своє царство. Прикордонники під наказ «Рівняння на героїв!» пройшли урочистим маршем повз труни своїх побратимів, котрі виконали свій обов'язок до кінця. Після траурної церемонії тіла героїв-прикордонників відвезли, щоб поховати у рідних для них місцях, на Вінниччину, Полтавщину, Миколаївщину, Київщину та Черкащину.

Подвиг загиблих вшанували найвищі посадовці держави, почавши засідання парламенту та уряду хвилиною мовчання. Президент дав доручення виділити їхнім родинам по 610 тис. гривень. Загиблих посмертно нагородили відзнаками «За заслуги перед Черкащиною». Керівник Черкаської облдержадміністрації запропонував назвати вулиці обласного центру їхніми іменами. **к**

ЗАГИБЛІ:

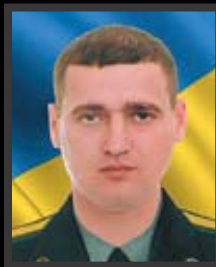
Старший офіцер – старший викладач відділення підготовки з тактики прикордонної служби циклу підготовки прикордонних дисциплін та правової підготовки Навчального центру підготовки молодших спеціалістів ДПСУ **майор ВІННИЧЕНКО Віталій Павлович**, 1973 року народження; Вінницька область, м. Жмеринка.

Начальник відділення забезпечення спеціальними засобами відділу інженерного та технічного забезпечення Навчального центру підготовки молодших спеціалістів ДПСУ **майор ЗАЙЦЕВ Микола Володимирович**, 1977 року народження; Полтавська область, м. Комсомольськ.

Помічник начальника відділення забезпечення спеціальними засобами відділу інженерно-технічного забезпечення Навчального центру підготовки молодших спеціалістів ДПСУ **прапорщик ГРЕЧАНІЙ Володимир Володимирович**, 1978 року народження; Миколаївська область, м. Вознесенськ.

Начальник майстерні з ремонту спеціальних засобів відділення забезпечення спеціальними засобами відділу інженерного та технічного забезпечення в/ч 9930 **старшина ЄПІФАНОВ Сергій Петрович**, 1983 року народження; с. Скориківка Золотоніського району Черкаської області.

Водій автотранспортних засобів роти забезпечення Центральної бази зберігання та постачання ДПСУ **працівник ОСТРОВСЬКИЙ Олександр Олександрович**, 1964 року народження; с. Житні Гори Рокитнянського району Київської області.

ПІВНІЧ

В ОКОЦАХ

Травневий ранок, туман... Прямуємо до північного кордону України. За вікном автобуса пропливають села з дерев'яними будинками, різьбленими вікнами та низькими ганками, пишні садки і дбайливо доглянуті городи. Старанні господині вже в роботі – щось прополюють, копають. Тут мир, поки що мир. Не хочеться думати, що й у ці затишні села Чернігівщини може прийти біда... Чернігівський прикордонний загін пильно вартує рубіж, вживаючи максимум можливих заходів оборонного характеру. Наша розповідь про те, як живе кордон в очікуванні ймовірної агресії.

Перший блокпост. Бетонні блоки, мішки з піском, знак «стоп-контроль», український прапор. Ловиш себе на думці, яким звичним стало все це на дорогах України. А ще півроку тому ніхто такого навіть не уявляв. Перевірка відбувається швидко, без зайвої метушні. Громадяни, прямуючи автівками, велосипедами, вантажівками, спокійно реагують на прикордонників, навіть посміхаються, невимушено спілкуються. Відчувається, що люди вже звикли до процедури – пред'явити документи, відкрити багажник, показати, що в кузові, прослідувати далі. Блокпост несе службу в цілодобовому режимі. Озброєні прикордонники спільно з представниками органів МВС здійснюють контроль, перебуваючи на зв'язку з підрозділами ЗСУ, дислокованими у Чернігівській області. Тут працює ціла система блокпостів, завдання яких – стримувати наступ ворога у разі нападу та здійснювати контроль за дотриманням правил прикордонного режиму громадянами, транспортними засобами, що прямують до кордону чи в зворотному напрямку.

Окремі прикордонні відділи з особовим складом близько 150–180 осіб охороняють ділянки кордону протяжністю до 100 км. За таких умов важко досягти потрібної ефективності.

Прямуємо до відділу прикордонної служби «Семенівка». Дорогою прикордонники розповідають, що після загострення стосунків з РФ охорону українсько-російської ділянки кордону суттєво посилено. Зокрема, сформовано нештатну мотоманеврену групу, що налічує 250 осіб, озброєних групувою зброєю, гранатометами РПГ-6, РПГ-7, автоматами, гранатами РГД-5. Зібрали всю бронетехніку з регіонального управління, на ділянку кордону прибуло близько 40 одиниць техніки, організували протитанкові підрозділи. Також створено і направлено до відділу прикордонної служби категорії С зведений підрозділ для виконання спецзавдань на ділянці Чернігівського загону. Крім того, мобілізовано близько 800 прикордонників запасу і повністю укомплектовано штат загону. Таким чином його чисельність збільшилася майже вдвічі.

У ВПС «Семенівка» нас знайомлять із системою охорони і тими змінами, що відбулися останнім часом. Очевидно, змінилася сама

концепція охорони кордону. Якщо раніше особовий склад був налаштований в першу чергу на виявлення товарів, незаконно переміщених через державний кордон, то сьогодні через загострення соціально-політичної обстановки прикордонна служба фактично змінила своє призначення: прикордонники готуються до відбиття збройної агресії. А це зовсім інша справа. Відчувається, що персонал північного регіонального управління розуміє поставлені завдання. Спілкуючись з тими, хто стоїть на передньому рубезі, можна переконалися, що вони готові на самопожертву заради виконання свого основного призначення – не допустити незаконного перетинання кордону, зупинити збройну агресію. Та крім самопожертви необхідні ресурси. Про це розповів начальник **Північного регіонального управління генерал-лейтенант Ігор ТОКОВИЙ.**

– Все, що було заплановано для Державної прикордонної служби згідно з планами поставлення щодо амуніції, техніки, виконується.

Однак вважаю, що в такий складний і відповідальний час цього недостатньо. І персоналу недостатньо, щоб належно закрити кордони, навіть для тих, хто намагається незаконно провезти зброю через так званий «зелений коридор». Так само не вистачає технічних засобів і озброєння. Сподіваємося, найближчим часом концепція забезпечення охорони кордону зміниться, і ми отримаємо все необхідне – і бронетехніку, і групуву зброю, ефективнішу за автомати, і прилади нічного бачення у достатній кількості. Крім того, нам потрібні новітні системи фіксації порушень, більше радіолокаційних станцій. І що особливо важливо – підтримка авіацією.

Наступний пункт призначення – автомобільний міждержавний пункт пропуску через державний кордон України з РФ «Миколаївка». Прикордонні стовпи, контрольно-слідова смуга, протитанкові траншеї... Персоналу тут небагато, та за двадцять хвилин у разі потреби сюди встигає прибути мобільний підрозділ. Військові експерти нашої робочої групи, оглядаючи укріплення кордону, пригадують, що за радянських часів все було серйозніше. На їхню думку, контролююча функція прикордонної служби нині не виправдовує себе, тому слід повернутися до військової концепції охорони кордонів. Як зауважує генерал-майор Ігор Токовий, за радянських часів система охорони кордону докорінно відрізнялася від нинішньої.

– По-перше, це була військова система охорони державних рубезів. Якщо говорити про інженерне облаштування, то ми мали сучасні сигналізаційні системи з протипідкопними нитками. Це були військові рубезі. І не один, а два–три, у які вкладали сотні мільйонів рублів. Прикордонна застава охороняла державний кордон з капіталістичною державою

протяжністю до 5–7 км, а деякі прикордонні застави – до 3 км. А на сьогодні він облаштований переважно контрольно-слідовою смугою, без будь-яких інженерних комплексів, без урахування нової ситуації. Окремі прикордонні відділи з особовим складом близько 150–180 осіб охороняють ділянки кордону протяжністю до 100 км. За таких умов важко досягти потрібної ефективності.

Начальник регіонального управління відверто говорить, що нині держкордон повинні

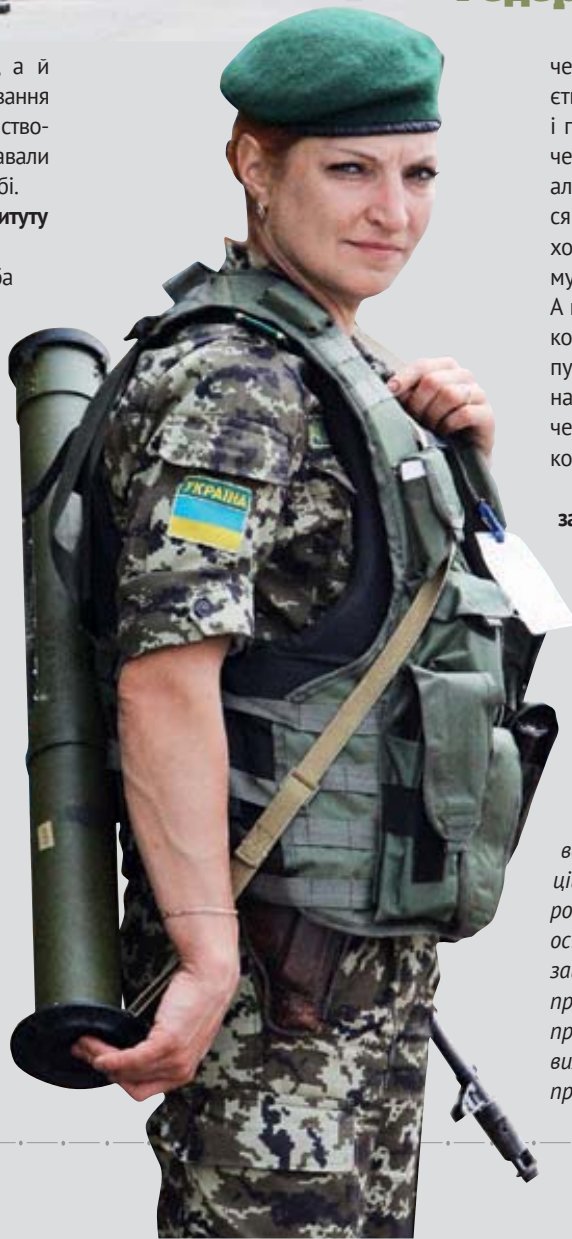
З 1 січня відмовлено у дозволі перетинання державного кордону України понад 1200 особам, у тому числі громадянам Російської Федерації.

охороняти не лише прикордонники, а й громадські організації, військові формування спільно з міліцією, можливо, спеціально створені тимчасові угруповання, які б надавали практичну допомогу прикордонній службі.

У свою чергу військовий експерт Інституту євроатлантичного співробітництва Ігор КОЗИЙ зауважив, що прикордонна служба потребує якщо не революційних змін, то принаймні серйозних реформ.

– Реформування слід проводити не з точки зору загальної європеїзації прикордонної служби, а в першу чергу з розумінням того, що сусід у нас дуже небезпечний, – наголошує військовий експерт. – Саме тому є необхідність повернення до посиленних структур у прикордонній службі, таких як мотоманеврені групи, підсилення їх ПЗРК. В нинішніх умовах є нагальна потреба в серйозній організації взаємодії між Збройними силами, в першу чергу повітряними, і прикордонною службою. Якщо ворог з'явиться на нашій території, чи то у вигляді бандформувань, чи терористів, його треба знищити, а це можливо лише за умови взаємодії між повітряними силами ЗСУ і прикордонниками.

У ВПС «Гірськ» нині розташований мобільний прикордонний загін, до якого входять і резервісти, призвані до лав прикордонників в ході мобілізації. Ми оглянули намети, де саме спали прикордонники після

чергування. До речі, зброя завжди залишається з військовослужбовцями, і в їдальні, і під час відпочинку, а в наметах завжди є черговий. Умови наближені до польових, але бійці не скаржаться, ніхто й не надіється на номери класу люкс. На запитання, чи хочеться додому, відповідають, що служитимуть, доки Вітчизна потребуватиме захисту. А потреба у цьому існує, адже відділи прикордонної служби «Гірськ», «Семенівка» та пункт пропуску «Сеньківка» знаходяться на найбільш загрозливому напрямку, власне через них пролягає найкоротший шлях від кордону до Чернігова і далі – вглиб країни.

Як відзначив начальник Чернігівського загону полковник Олександр ПТИЦЯ, саме навпроти зони відповідальності відділів «Гірськ» та «Семенівка» прикордонники фіксували на суміжній території зосередження збройних сил РФ. Тож ситуація на кордоні залишається тривожною.

– З 1 січня відмовлено у дозволі перетинання державного кордону України понад 1200 особам, у тому числі громадянам Російської Федерації, – розповідає полковник Олександр Птиця. – Близько восьми сот з них ідентифіковані як потенційні нелегальні мігранти, решту можна розглядати як категорію ризику, тобто як осіб, які перебували в Україні для дестабілізації обстановки. Крім того, були спроби провезення через кордон військової амуніції, пристроїв для відстрілу гумових куль, газових пістолетів, у невеликій кількості боеприпасів до стрілецької зброї, вибухівки.

Та незважаючи на напружену обстановку загін готовий дати відсіч можливим агресорам як з боку сусідньої держави, так і терористичним угрупованням з української території. Прикордонники вдосконалюють інженерне і фортифікаційне облаштування кордону, налаштовуючись відповідно зреагувати на провокаційні дії супротивника.

А ми прямуємо далі по периметру північного кордону. Наступна наша зупинка – міжнародний автомобільний пункт пропуску «Сеньківка» – місце, де сходяться кордони трьох країн – Білорусі, Росії та України. До речі, у 1975 році на території пункту пропуску відкрито Монумент дружби народів, біля якого щороку проводився молодіжний фестиваль. Вірогідно, цього року його не буде... Коментуючи можливість військової агресії з боку Росії, **експерт-політолог, кандидат політичних наук Олександр ПАЛІЙ** зауважив, що Росія непрогнозована, вона намагається запроваджувати власні правила, тобто відсутність будь-яких правил. Виключати нічого не можна. Дійсно, відбулися вибори і сьогодні здійснювати широкомасштабну агресію важче. Хоча ми бачимо, що агресія диверсійними групами здійснюється Росією у досить серйозних масштабах.

Аналізуючи нинішній стан на кордоні в умовах очевидної загрози, Олександр Палій відзначив серйозне ставлення до виконання своєї справи як керівництва Північного регіонального управління, так і його підлеглих:

– Видно, що ми дійсно захищені цими людьми, які вболівають за справу і сумлінно виконують свій обов'язок. З іншого боку, я бачу необхідність у посиленні і прикордонників, і збройних сил для підвищення ефективності їхньої діяльності. Щоб будь-які спроби незаконного перетинання нашого кордону, в тому числі з використанням зброї, військової техніки, могли припинятися швидко й ефективно. Тобто існує необхідність збільшення як людського ресурсу, так і матеріального.

Не сумнівається у захищеності українських кордонів ще один експерт, **директор військових програм Центру Разумкова, полковник запасу Микола СУНГУРОВСЬКИЙ**. Він переконаний, що прикрі випадки на

кордоні – це наслідок не стільки якості охорони, скільки відсутності результативної взаємодії між силовими структурами.

– Я неодноразово повторював, головна проблема полягає у системі управління, – наголошує експерт. – Без якісного управління не буде ефективності бойових дій. Тактична складова і збройних сил, і прикордонної служби досить сильна. А ось середня і вища ланки управління завжди підводять. Ще в лютому йшлося про те, що оскільки сектор безпеки в Україні цілеспрямовано знищувався, то ви-

хід лише один – звернутися до народу. Тобто створити народне ополчення. Як бачимо, народ готовий прийти на допомогу і армії, і прикордонникам. Охочих допомогти багато, добровольці навіть готові оплачувати своє перебування у військових лавах. І знову постає питання: як легалізувати ці формування, як забезпечити, налагодити взаємодію, кому вони будуть підвизні? Про це варто було подумати заздалегідь. **К**

Леся МЕДВЕДЕНКО,
ФОТО СЕРГІЯ КОТЕЛЬНИКОВА

В умовах неоголошеної війни на власній території українські прикордонники опинилися на лінії вогню. З огляду на ситуацію Державна прикордонна служба України всіма засобами посилює охорону кордонів. У цьому мали нагоду переконатися українські військові експерти та політологи, які прибули до Чернігівського прикордонного загону. В один голос вони говорять про необхідність створення великих мобільних військових загонів, які б швидко переміщувалися територією країни для ліквідації військових конфліктів. Разом з тим, одним із напрямів, що потребують уваги, називають оптимізацію взаємодії між усіма силовими структурами в Україні. Крім того, не треба бути експертом, щоб зрозуміти – збройні сили і прикордонну службу необхідно розширювати, а не скорочувати, прилаштовуючись під європейські стандарти. Лише посиливши обороноздатність, можна відстояти недоторканність українських кордонів в умовах військової агресії.

Перебуваючи на північному кордоні, ми переконалися, що прикордонники роблять усе можливе і неможливе, аби захистити державні рубежі. Саме таке ставлення і відсутність ілюзій у наших охоронців дають надію на успіх. Нині все залежить від рядових прикордонників та їхніх керівників, які сумлінно несуть службу на передньому рубежі. Вони здатні зупинити ворога.

КРИЛО ДОПОМОГИ

Людина, яка справді хоче допомогти іншій у скрутну хвилину, робить це не заради слави, не задля того, щоб потім вимагати щось взамін, а просто тому, що вважає допомогу своїм життєвим принципом.

Серед українців таких людей багато, і цьогорічні події «євромайдану» та його наслідків стали тому доказом. Один із варіантів допомоги – участь у частковій мобілізації до лав силових відомств України. Вже за кілька днів після оголошення мобілізації перед військкоматами вишикувалися черги патріотично налаштованих чоловіків, які виявили бажання захищати Батьківщину зі зброєю в руках, при цьому вони не вимагали за це грошової компенсації, більше того – пропонували свою посильну матеріальну допомогу українському війську.

Ті, кому варіанти з призовом не підходили за спеціальністю, віком чи станом здоров'я, також не залишилися осторонь. Приміром, активісти Асоціації авіації загального призначення України – власники малих літаків та гелікоптерів запропонували свою допомогу прикордонникам. У перші дні активних дій російських силовиків, спрямованих на анексію Криму, прикордонна авіація України була чи не єдиним джерелом здобуття інформації та можливістю контролювати ситуацію на

підступах до держкордону. Тож коли надійшла пропозиція від людей, готових використати свої легкі літальні апарати для виконання завдань з моніторингу лінії державного рубіжу, керівництво Держприкордонслужби це охоче підтримало.

Як розповідає один із пілотів Олег Невельчук, рішення про допомогу прикордонникам прийшло на піку напруженості ситуації у країні. За військово-обліковою спеціальністю у військкоматі йому нічого запропонувати не змогли, тому, власне, він і підготував звернення в Адмі-

ДОСЬЄ «КОРДОНУ»

Олег НЕВЕЛЬЧУК

Генеральний директор групи компаній РТМ-УКРАЇНА.

Офіцер-прикордонник запасу.

Навчався у Мінському Суворовському училищі та Київському інженерно-авіаційному училищі.

З 1988 року проходив службу у Закарпатському прикордонному окрузі (Окремий навчальний авіаційний полк в Тбілісі) на посаді начальника групи регламентних робіт радіо-електронного обладнання.

У 1991 році, після подій в Тбілісі, та передислокації полку на територію РФ прийняв рішення повернутися на Україну.

Спроба перевестися до прикордонних військ України була невдалою, тому про службу довелося забути, пішов в запас почав вивчати економіку і займатися бізнесом.

2007 року вперше потрапив на аеродром Чайка та записався до школи пілотів спортсменів.

Так захопився малою авіацією, політав на всіх доступних малих літаках.

Зрештою, спробувавши пілотування вертольота, зупинив свій вибір саме на цьому виді літальних апаратів. Здобув відповідну освіту, отримав ліцензію.

Тривалий час займався збиранням старого французького гелікоптера «Алуєтт» III, збирав списані запчастини, практично з нічого відновив його, однак літати на ньому легально було не по кишені. Щоправда вертоліт вдалося досить вигідно продати. На виручені кошти придбав бувший у користуванні Robinson 44, американського виробництва – досить надійна машина, проста у керуванні й дешева в обслуговуванні.

На сьогодні загальний наліт пілота на всіх типах легких літаків та гелікоптерів становить близько 700 годин.

ністрацію Держприкордонслужби з проханням розглянути можливість використання його та наявної у нього техніки для виконання певного переліку завдань. Керівництво відомства одразу ж відгукнулося на таку пропозицію, підтримала її й Асоціація авіації загального призначення України та особисто її президент Юрій Яковлев, який і організував координаційну нараду за участю першого заступника Голови Держприкордонслужби генерал-полковника Шишоліна.

Спільно з керівництвом прикордонного відомства були відпрацьовані всі юридичні й технологічні особливості цієї роботи, після чого пілоти отримали дозвіл на виконання польотів у прикордонній зоні. Технологія доволі проста – кожний пілот має прямий зв'язок з командиром прикордонного загону – він особисто повідомляє про те, що може здійснити виліт, а командир приймає рішення про моніторинг конкретної ділянки. По прибутті до прикордонного загону авіатор бере на борт когось із ветеранів-прикордонників, які добре знають ділянку рубежу, і вони разом вирушають на виконання поставленого завдання.

Як розповідає Олег Невельчук, його завдання – пілотування. Напарник має відповідні карти та здійснює відеодокументування. Приміром, на його гелікоптері політ вздовж лінії держкордону триває близько двох годин. За цей час встигають опрацювати сегмент протяжністю близько 180 км. Після повернення доповідають про результати безпосередньо командир заводу. Всі витрати, пов'язані з експлуатацією техніки, пілот, звичайно, бере на себе. **к**

ДМИТРО СЛИВНИЙ,
ФОТО АВТОРА

- Як мисляча військова людина, я усвідомлюю, що я та мої колеги, які мають у своєму розпорядженні малу авіацію, не можемо відігравати ключову роль в охороні державного кордону і наша робота - більше висловлення поваги на адресу прикордонного відомства та всіх охоронців кордону. Та в будь-якому випадку цей досвід знадобиться прикордонній службі, яка у майбутньому планує використовувати в охороні рубежів легкі вертольоти. Якби в кожному загоні був принаймні один легкий гелікоптер з коротким часом реагування, дешевий в експлуатації, це істотно посилює б позиції прикордонників на державному рубежі.

НА ПРИВАТНИХ ЛІТАКАХ

Нещодавно на ділянці відповідальності Житомирського прикордонного загону за участю члена громадського формування було здійснено моніторинг державного рубежу. На приватному літаку пілот-доброволець оглянув 275 кілометрів прилеглої до українсько-білоруського кордону території. Ознак протиправної діяльності, порушень держкордону на даному напрямку не виявлено.

Варто зазначити, що добровільні помічники, з якими взаємодіє Держприкордонслужба, тільки за два останні місяці обстежили понад 5 700 кілометрів державного рубежу протягом 81 години нальоту.

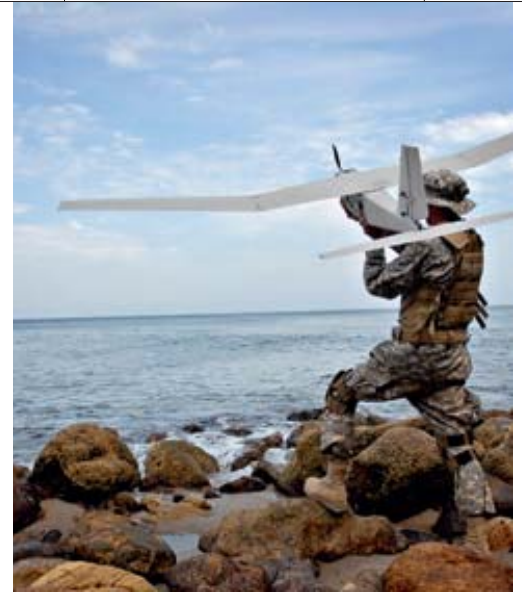
ПРИРУЧИТИ ДРОНА

В буремні для України часи особливо зловідомними видаються слова Майєра Ротшильда із кодексу для його нащадків – «Хто володіє інформацією, той володіє світом». Прикро усвідомлювати, що до інформаційної війни наша держава була не готова. Як, скажемо відверто, не готова й до технологічної війни, бо щодо сучасного озброєння для гарантування протидії сучасним загрозам, не кажучи вже про інноваційні стратегії, ми, на жаль, залишилися у «кам'яному віці». І зараз для пошуку ефективних шляхів модернізації оборонної галузі – не кращі часи. Та як би там не було – треба рухатися вперед, навіть бігти, і дуже швидко. За технічною оснащеністю армія РФ, хоч і набагато поступається просунутим країнам, проте нас обігнала вже давно. Зі свого арсеналу охоча розширитися північна сусідка гласно і негласно добуває інформацію, почасти користуючись технологічним продуктом, про який ми тільки мріємо. Армії різних країн світу все більше уваги приділяють засобам, що передбачають часткову або цілковиту заміну людини – з її слабкостями і непередбачуваністю, обмеженими фізичними можливостями тощо. Яскравий приклад тому – роботи, найбільш відомими представниками яких є, мабуть, БПЛА – безпілотні літальні апарати, вони ж – безпілотники, вони ж – дрони.

ЩО ЗА ЗВІР?

Польоти безпілотних літальних апаратів нічим не відрізняються від польотів пілотованої авіації. Вони оснащені системами наведення, бортовими радіолокаційними комплексами, датчиками та відеокамерами.

Безпілотні літальні апарати прийнято розрізняти за такими взаємопов'язаними параметрами, як призначення, масштаб завдань, місце базування, принцип створення підйомної сили, кількість застосувань, кількість та тип двигунів, маса, дальність і висота польоту, максимальна швидкість та час у небі, спосіб зльоту та посадки, система керування польотом, маневренність, цільове спорядження, засоби бойового навантаження.

Перші дослідження NASA з виконаними на замовлення БпЛА на великих висотах відбулися ще у 1970-х, проте некеровані літаки важко здобували популярність. Дрони з першокласними датчиками були надто дорогими, аби спокусити дослідників, а дешеві варіанти могли запропонувати не так вже й багато. Однак за минулі десять років зниження цін і технічний прогрес – від бортової навігації з використанням GPS до мініатюризації автопілотів – привабили багатьох науковців до експериментів із БпЛА.

Поява безпілотних апаратів стала важливою подією в оборонній галузі. З розвитком технологій дрони швидко взяли на себе функції, які традиційно входили в коло обов'язків людини. Значення цього виду військової техніки та його перспективи важко переоцінити – сьогодні неможливо уявити дії військ в сучасних операціях без потужної зброї – БпЛА, що оператив-но передає всю необхідну інформацію про супротивника: фіксує відео, робить знімки високої роздільної здатності, відправляє найсвіжіші дані у штаби. Більше того, відомо, що провідні країни світу надають велике значення створенню ударних БпЛА, тобто апаратів, оснащених озброєнням, яке дозволяє вести бойові дії без прямої участі людини.

Провокації РФ з використанням безпілотних літальних апаратів поблизу рубежу для українських прикордонників у сьогоденних реаліях стали звичним явищем. Приміром, нещодавно українські силовики збили в зоні проведення АТО безпілотник, що є модифікацією російського БпЛА «Орлан-10» і використовується як літак-розвідник. Він є складовою комплексу повітряної розвідки, спостереження та моніторингу наземної обстановки. Використовується державними структурами Росії,

Провокації РФ з використанням безпілотних літальних апаратів поблизу рубежу для українських прикордонників у сьогоденних реаліях стали звичним явищем.

зокрема Міноборони РФ, як літак-розвідник, спроможний створювати карти місцевості у форматі 3D та керувати ходом бою.

Дрони російських ВПС порушують не лише наші кордони. Нещодавно МЗС Грузії повідомило, що російський БпЛА, який вилетів з Абхазії, нахабно пролетів над постами МВС Грузії.

Сьогодні російські безпілотники вирішують завдання розвідки й вказування цілі. Однак нещодавно ВПС РФ поставили за мету перетворити свої дрони на ударні машини. *«Весь світ зараз просувається в напрямку розвитку безпілотної авіації, ударних безпілотників. Ми не маємо права відставати і повинні запускати свої безпілотники, виявляти їх сильні й слабкі сторони... Безпілотна авіація зможе в майбутньому вирішувати стратегічні ударні завдання, зважаючи*

на її малопомітність і більшу бойову стійкість порівняно з пілотованою авіацією...», – зазначив головком російських ВПС генерал-лейтенант Віктор Бондарєв. Ударні безпілотники масою більше тонни, озброєні ракетами і бомбами, перебувають поки що в стадії розробки наших сусідів. До речі, розвідувальні БПЛА є на озброєнні багатьох країн світу, а от наявність ударних можуть похвалитися небагато з них.

ЇМ ДОВІРЯЮТЬ

Одним із визнаних лідерів у розробці та виробництві БПЛА є США. Безпілотники перебувають на озброєнні американських митників, прикордонників та Міністерства національної безпеки. Зі складним радіолокаційним обладнанням на борту, БПЛА, що застосовувалися для виявлення талібів в Афганістані, несуть службу на незахищених ділянках мексиканського кордону. У Карибському басейні патрулювання за допомогою дронів допомагає ефективно відстежувати контрабандистів і незаконних мігрантів.

Щодо країн Євросоюзу, то сьогодні за контроль на зовнішніх кордонах цього об'єднання несуть відповідальність прикордонні служби його країн за підтримки Європейського агентства прикордонної охорони Frontex. Та цікаво, що незабаром на допомогу їм прийде нова система спостереження за кордонами. У грудні цього року спочатку на зовнішніх кордонах ЄС, а потім на рубежах між його учасниками почне працювати Eucosur, яка використовуватиме для збору інформації безпілотні літальні апарати і супутники. На ці цілі Брюссель виділить майже 340 млн євро протягом дев'яти років. Правила функціонування цієї системи нещодавно були схвалені на сесії Європарламенту в Страсбурзі. Передбачається, що вона дозволить державам ЄС не лише ефективніше пильнувати кордони, боротися з незаконною міграцією, а й, за словами комісара ЄС з внутрішніх справ Сесілії Мальмстрем, рятувати людські життя – скажімо, своєчасно виявляти і приходити на допомогу суднам з мігрантами на борту, що зазнали лиха. Eucosur передбачає обмін в реальному часі між країнами ЄС відео, фотографіями та даними стосовно того, що відбувається на зовнішніх кордонах.

Як повідомляє газета «Eesti Päevaleht», Євросоюз допомагає і сусідам, зміцнюючи таким чином ближні підступи до своїх кордонів. Нещодавно стало відомо, що ЄС профінансує на 75% цільову закупівлю дронів для естонського департаменту поліції і прикордонної охорони (ДПП) на суму 2 млн євро, які використовуватимуться для охорони рубежу і за необхідності пошуку зниклих людей. «Вони потрібні нам переважно для стеження, чи то в денний, чи нічний час. Сьогодні в тактиці прикордонної охорони ми застосуємо такі засоби спостереження, як камери і радары, а також патрулі, для яких потрібні люди і машини. Та все ж кордон Естонії занадто великий, щоб покрити всю територію технікою», – зазначив заступник гендиректора ДПП Рандо Круусмаа.

До речі, через події в Україні Міністерство оборони Польщі прискорило процедуру закупівлі безпілотних літальних апаратів, призначених для розвідки та ураження цілей. Про це повідомив заступник міністра оборони РП Чеслав Мрочек. На озброєння поляків вони надійдуть у 2016 році. Це рішення прийнято в рамках програми модернізації армії для збільшення можливостей ураження і відлякування ймовірного противника.

А тим часом українським силовикам лише показали вітчизняні безпілотники. Міністерство оборони України має певний досвід з використання безпілотних авіаційних комплексів вітчизняного виробництва, модернізованих до сучасних вимог Міноборони. Але... як повітряних мішеней. В Україні є підприємства та організації, які займаються створенням систем безпілотних повітряних суден та зацікавлені в їх серійному виробництві. Приміром, Держконцерн «Укроборонпром» у

травні цього року продемонстрував вітчизняні новітні дрони, які розробив для Збройних сил України та правоохоронців. Йдеться поки що про розвідувальні, а не ударні. Так, розробники продемонстрували виконання розвідувальної місії багатопільовим безпілотним авіаційним комплексом БПАК Р-100 з передаванням даних в реальному режимі часу. Також було продемонстровано можливості безпілотних мультироторів (багатомоторних літальних апаратів) вітчизняного збирання.

Держприкордонслужба уважно вивчає світову практику застосування безпілотних літальних апаратів і розглядає цю перспективну складову авіаційної компоненти відомства як потужний інструмент ефективної охорони рубежу. Проте щоб запровадити це ноу-хау, необхідно створити умови безпечного та активного використання можливостей безпілотної авіатехніки в небі України в інтересах вітчизняних міністерств, відомств, організацій та установ.

ПОКИ МИ ЩЕ ТІЛЬКИ РОЗМІРКОВУЄМО ПРО ДОЦІЛЬНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ БЕЗПІЛОТНОГО ФЛОТУ, ІНОЗЕМНІ ДОСЛІДНИКИ ВЖЕ РОБЛЯТЬ СЕМИМИЛЬНІ КРОКИ НА ШЛЯХУ РОЗВИТКУ СПЕКТРУ ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ.

Досвід країн Євросоюзу, Ізраїлю, Туреччини свідчить про наявність тенденції до створення глобальних систем з використання БПЛА для вирішення різнобічних завдань, таких як супровід небезпечних вантажів, повітряне спостереження для потреб правоохоронних органів, як от поліції Великобританії, виконання завдань з охорони державного кордону в Ізраїлі, надання допомоги постраждалим під час надзвичайних ситуацій в ПАР. Цивільні та військові відомства працюють над розробкою авіаційних правил з регулювання використання безпілотних повітряних суден та вимог до їх конструкції. Так, діє міжнародна асоціація UVS International, яка включає 256 членів із 35 країн. Кожна Договірна держава зобов'язується при польоті повітряного судна без пілота забезпечити контроль, який дозволив би звести нанівець небезпеку для цивільних повітряних суден.

До речі, у Державному науково-дослідному інституті авіації розроблено проект концепції створення єдиної системи повітряного спостереження в Україні. Проте її реалізацію гальмує законодавча неврегульованість в галузі безпілотної авіаційної техніки, відсутність серійного виробництва такої техніки, неузгодженість дій потенційних розробників, виробників і експлуатантів та брак чітких вимог до БПЛА й апаратури спостереження від споживачів. Створення єдиної системи повітряного спостереження гарантуватиме національні інтереси України, підвищить ефективність керування підрозділами різних відомств, збереже життя людей в складних і небезпечних умовах. До того ж за рахунок об'єднання зусиль відомство зекономить бюджетні кошти, сприятиме розвитку інноваційних технологій і створенню вітчизняної науково-дослідної та промислово-виробничої бази у сфері перспективної високотехнологічної авіаційної техніки. Примітно й те, що за попередніми оцінками вітчизняних фахів-

ЗРОБИ САМ

Технологія дронів є досяжною для багатьох країн і з року в рік стає доступнішою звичайним споживачам. Недорогі безпілотники для особистого користування вже давно продаються на ринку. Вартість дрона залежить від комплектації і стартує від 300 доларів. БПЛА на радіуправлінні, виконаний у вигляді літака, можна придбати за кілька тисяч доларів. Хтось купує, хтось збирає їх вручну, хтось доопрацьовує готові рішення. Такі доступні «домашні» апарати можуть складатися з дистанційно керуваного квадрокоптера – невеликого гелікоптера з чотирма лопастями, який виглядає як літаюча літера Х – з відеокамерою на борту, що надсилає наживо сигнал на базову станцію – ноутбук. Він також може передавати телеметричні дані про свою висоту, швидкість, курс і розташування завдяки чіпу глобальної системи позиціонування, мати систему автопілота, що дозволяє літати за вказаними координатами.

СТВОРЕННЯ ЄДИНОЇ СИСТЕМИ ПОВІТРЯНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ ГАРАНТУВАТИМЕ НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ УКРАЇНИ, ПІДВИЩИТЬ ЕФЕКТИВНІСТЬ КЕРУВАННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ РІЗНИХ ВІДОМСТВ, ЗБЕРЕЖЕ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ В СКЛАДНИХ І НЕБЕЗПЕЧНИХ УМОВАХ.

ців льотної галузі при налагодженій системі експлуатації витрати на безпілотники значно менші, ніж на пілотовані повітряні судна.

Щодо безпосередньо випуску в українське небо безпілотників, то передусім нагальними є питання використання ними повітряного простору, сертифікація й вимоги до операторів (*прим. ред.:* для кожного польоту необхідним є сертифікований оператор-«пілот», який повинен пильно стежити за рухом літака та радіосигналами з аеропортів. До того ж, неподалік випущеного дрона має перебувати спостерігач, який стежитиме за потенційними зіткненнями). Від

того, чи будуть це польоти у зонах, закритих для цивільних повітряних суден, залежатимуть авіаційні правила, які повинні містити вимоги до дронів та процедури їх допуску до експлуатації. Експерти вважають, що правилами польотів потрібно мінімізувати ризик травмування людей, адже БПЛА потенційно небезпечні, наприклад, через можливі технічні аварії чи випадки зближення з пасажирськими літаками. Також нерегульованими залишаються моменти втручання дронів у приватне життя людей.

Та все ж віриться, що найближчим часом напрацювання вітчизняних фахівців льотної галузі у сфері застосування безпілотної авіації стануть реальністю.

НАЙВИТРИВАЛІШИЙ

Технічний прогрес не стоїть на місці, і безпосадковий політ пілотованого літака на сонячних батареях, що триває добу – не межа. Нещодавно 50-кілограмовий безпілотник на сонячних батареях Zephyr із розмахом крил 22,5 м перебував у повітрі рівно тиждень і, за словами розробників, міг би протриматися ще стільки ж. Цікаво, що максимальна висота польоту такого зразка – 18 км! Керівництво компанії-розробника повідомило про намір поставити наступний рекорд, аби безпілотник протримався в повітрі 14 діб.

ВЕЛИКІ ОЧІ ВМС

На зміну американській системі Global Hawk має прийти безпілотний літальний апарат Triton. Новий безпілотний велетень з 40-метровим розмахом крил, як у Боїнга 757, має забезпечити ВМС США принципово нові можливості спостереження. Triton може здійснювати місії впродовж 24 год., з можливістю оглядовості в режимі реального часу на 360 градусів у радіусі більше 2000 морських миль. Унікальні можливості захисту від обледеніння та блискавки дозволяють дрону пірнати у будь-які хмари, щоб розгледіти та автоматично класифікувати кораблі. А наземні оператори зможуть отримувати знімки високої роздільної здатності, використовувати радіолокатор для виявлення цілей та забезпечувати обмін інформацією з іншими військовими частинами. За початковою домовленістю на суму 1,16 млрд доларів, флот США замовив 68 дронів Triton з очікуваною поставкою в 2017 році.

НАНОЦЯТКИ

Нещодавно інтернетом поширилася інформація про зброю майбутнього – невидимі людським оком наномітки, які дозволять стежити за об'єктом з великої відстані. Компанія Voxel розробляє для Пентагону технологію їх розпилення з борту БПЛА, аби непомітно позначати транспортні засоби, що перевозять контрабандний товар, підозрюваних у вчиненні злочину, військову техніку супротивника. Після цього відстежити ціль з повітря буде легко навіть на вулицях жвавих міст. Невидимі мітки дозволять потай і надійно слідкувати за цілями, арештовувати чи знищувати їх без жертв серед мирного населення. Вже розроблено програмне забезпечення для моделювання впливу вітру, що дозволяє безшумному безпілотнику точно скидати наноцятки на ціль з висоти 45–60 м.

ВРАЗЛИВОСТІ

У розслідуванні проведеному газетою The Washington Post, через обмежену можливість дронів виявляти і обходити перешкоди, помилки операторів, механічні несправності і збої зв'язку більше 400 американських військових безпілотників було втрачено в аваріях у всьому світі з 2001 року, що свідчить про їх недостатню надійність.

У цьому сенсі варто згадати ще й наступні слабкі місця безпілотників. Відомі випадки, коли невеликі дрони збивали з дрібнокаліберної гвинтівки, а серйозніші – засобами ПВО. Апарат також можна втратити через вандалізм людей. Дрон стає сліпим і безпорадним, якщо під час польоту порушити роботу бортових

МАЛЕНЬКІ ШПИГУНИ

Шпигуни всіх мастей і заможні люди можуть отримати універсальний апарат для реалізації своїх намірів. Добре, що ці штуки не стріляють! Мініатюрний дрон Black Hornet вагою всього 16 г скидається на крихітний іграшковий вертоліт. Але насправді це військова розвідувальна техніка. PD-100 Black Hornet Personal Reconnaissance System (особиста розвідувальна система) нещодавно була вперше представлена американській громадськості. Британські піхотинці в Афганістані вже використовують нові Black Hornet для різноманітних місій, у тому числі розвідки маршрутів з можливими засідками противника.

Дрон RQ-11 Raven армії США, який виробляє компанія Aero Vironment, – це славнозвісний дистанційно керований літак, який запускає солдат, жбурляючи його у повітря. Він може транслювати відеосигнал піхотному відділенню, щоб показати, чи ховаються за будівлею перед ними погані хлопці.

Сьогодні з'являється все більше мініатюрних пристроїв, які можуть бути незамінними автоматичними супутниками шпигуна. Приміром, безшумний Draganflyer X8. Це непростий вертольотик на дистанційному управлінні. По-перше, він має вбудований GPS-модуль. По-друге, цей модуль є дуже точним, він здатний відстежувати одночасно 16 супутників. Draganflyer X8 може нести вантаж (фотокамеру) вагою до 900 г. Крім того, пристрій включає також microSD, три гіроскопи, акселерометр, магнітометр. Конструкція дрона така, що він може безшумно ширяти в повітрі, знімаючи при цьому те, що забажає оператор. У комплекті з ним – дистанційно керована 10-мегапиксельна фотокамера та відеокамера, здатна писати відео якістю 1080p (Full HD). Офіційно ці пристрої позиціонуються як безпілотники для професійних фотографів. Звичайно, вони дуже зручні, бо можуть фотографувати все що завгодно, але надто дорогі – попередня модель коштувала 15 тис. доларів США.

Англійські програмісти створили дрона, який, просто переміщуючись у повітрі, може масово перехоплювати практично будь-які дані з мобільних гаджетів користувачів. Програмні протоколи квадрокоптера здатні конектитися до бездротової мережі і підключатися до мобільних пристроїв з активним Wi-Fi модулем. Підключення можливе завдяки тому, що дрон видає себе за одну із доступних Wi-Fi мереж. Налагодивши зв'язок з гаджетом, дрон Spooru дозволяє хакеру відстежувати і викрадати інформацію користувача. Більше того, він може визначати координати розташування власника смартфона. Має також можливість отримати віддалений доступ до гаджета, викрадаючи таким чином різну інформацію, що зберігається в телефоні. Команда хакерів, яка розробила і збрала дрон, запевняє, що створила його не для здійснення якихось неправомірних дій. Основним завданням було продемонструвати уразливість сучасних мобільних гаджетів.

Наступними стануть дрони, які не відрізняш від мухи чи павука, які можуть прослизнути під дверима, щоб записати розмову, зробити фотографії і навіть ввести жертві токсин. Подібні системи розробляє програма Micro Autonomous Systems and Technology армії США у партнерстві з різними корпораціями та університетськими лабораторіями. У віддаленому майбутньому будуть наноботи, які проникатимуть у людські артерії, вени чи легені. До речі, дослідники Гарвардського університету ще торік продемонстрували перший політ найменшого в світі дрона з розмахом крил усього 3 см. Вага робота-комахи, що отримав назву RoboBee, 80 мг, він менший від бджоли, але в кілька разів важчий за комара. Робот піднімається в повітря і може літати за допомогою швидких помахів надтонких крил, які приводяться в рух крихітними «м'язами» – моторами, що працюють за принципом п'єзоелектричного ефекту.

датчиків, забити канали зв'язку, передачі даних і контролю, заглушити сигнали системи GPS. Злом можливий за допомогою спуфінгу – підміни оригінального сигналу від супутника хакерським. Спуфінг – одна із серйозних проблем, яка загрожує не лише армійським дронам, а й цивільним моделям. Жодна з наявних систем GPS не є стійкою до таких атак.

НА КОРИСТЬ ЧИ НА ШКОДУ?

Будь-яку технологію можна застосовувати не тільки з благими намірами. Де сьогодні гарантія того, що нечисті на руку люди не візьмуть найближчим часом на озброєння досвід своїх «колег», облюбивши незаповнену «льотну» прогалину в, скажімо, важкодоступних місцях на кордоні? Як от опоненти наших колег – іноземних правоохоронців, що вже знайшли «вигідне» застосування БпЛА. Так, громадянин Литви придумав оригінальний спосіб незаконного перекидання сигарет через кордон. Саморобний безпілотник мав вбудовану систему GPS, можливість управління польотом по 3D-карті, літав на малій висоті і був непомітний для систем протиповітряної оборони. А головне – долав російсько-литовський кордон з ящиком сигарет. Що-

ПРОСТІР ДЛЯ ФАНТАЗІЇ

Нині відбувається активна «перекваліфікація» дронів для використання їх поза межами поля бою. Нові таланти роблять дронів розумнішими і дешевшими, та правові норми, які їх стосуються, поки що головна перепона на шляху їх ширшого використання.

У 2000 році телевізійники вперше застосували невеликі безпілотники для зйомок. БпЛА відкрили небувалі можливості в отриманні кадрів, доступних раніше тільки медійним монстрам, що володіють вертольотами зі спеціальними гіроплатформами та армією обслуговування. Тепер же дрони можуть принести і людям користь, і прибуток малому бізнесу. Нині на перший план виходять питання застосування БпЛА для зміцнення безпеки об'єктів, особливо тих, за якими складно організувати контроль через, скажімо, велику площу чи протяжність.

- Міжнародне агентство з ядерної енергії (МАГАТЕ) продемонструвало спеціальний безпілотний літак для вимірю-

вання високих рівнів радіації, небезпечних для людини. Про це повідомила японська інформаційна служба NHK. Дрон має дископодібну форму, його політ програмується і забезпечується спеціальним комп'ютером та автопілотом. МАГАТЕ планує використовувати його на території аварійної атомної електростанції Фукусіма-1.

- За допомогою БпЛА можна погасити невелике загоряння на полі або в лісі. Датчик інфрачервоного випромінювання фіксує вогнище і повідомляє про це оператора, після чого приймається рішення про гасіння вогню за допомогою спецзасобів.
- Незамінними помічниками можуть стати дрони у пошуках потерпілих під час стихійних лих чи перевезенні медикаментів у віддалені райони. Іранська дослідна лабораторія створила безпілотники, які можуть рятувати потопаючих – скидати їм рятувальні круги.
- Компанія 3D Robotics проводить випробування спільно з фермерами, щоб зрозуміти їхні потреби і випробувати дронів в сільському господарстві. Так, наприклад, фермери вже використовують квадрокоптери для обприскування рослин, щоб захистити їх від грибкових інфекцій. Дрони допомагають слідкувати за угіддями, здійснюючи регулярні обльоти на малих висотах. Використовуючи інфрачервоні камери, вони можуть також виявити хворі рослини, оскільки здорові організми відбивають більше інфрачервоного випромінювання, на відміну від тих, що схильні до інфекцій. Також апарати можна використовувати для відлякування птахів. До речі, в Австралії цього року стартував проект Wool From New Heights, в рамках якого дрони, обладнані камерами, будуть використовуватися для стеження за вівцями під час їх випасання.
- Весняний сінокіс у Німеччині щороку стає причиною загибелі тисячів молодих оленів: нещасні тварини гинуть

правда, цей контрабандист спалився з подачі місцевих жителів, які повідомили правоохоронцям про підозрілий шум мотора з боку кордону. А ось спритна четвірка з виправної установи в американському окрузі Калхун переправляла нелегальний тютюн на територію в'язниці.

ГОСТІ З МАЙБУТНЬОГО

Виробництво дронів – галузь, що розвивається з шаленою швидкістю. Хоча військові безпілотники вже можуть вести спостереження і скидати на ворога бомби, проте майбутнє бойових машин, мабуть, буде іншим. На думку вчених із Sandia National Laboratory, наступне покоління військових дронів зможе буквально трансформуватися, щоб виконувати різні бойові завдання. Їхній Multi-Modal Vehicle Concept здатний літати, плавати під водою і пересуватися сушею. Йому байдуже, яким буде ландшафт території. Крила машини перетворюються на плавці, а ті – на унікальні колеса, які, крім пересування рівною ділянкою землі, дозволяють дрону стрибати на висоту більше 10 м. Система може управлятися оператором віддалено, а також можлива її напівавтономна робота.

«БЕЗПІЛОТНА РЕВОЛЮЦІЯ»

На Міжнародному конгресі безпілотних систем і роботів, що пройшов наприкінці минулого року в Ізраїлі та зібрав тисячі військових і цивільних фахівців з усього світу, спільною була думка: ще зарано говорити про кінець пілотованої авіації, але майбутнє – за дронами. «Безпілотна революція», обіцяє радикальні зміни у військовій справі вже найближчим часом. Сьогодні триває справжня «гонка дронів», у якій бере участь чимало країн. На думку ізраїльських експертів, обсяг світового ринку БпЛА, що становив у 2009 році всього 5,1 млрд доларів, вже в 2020-му зросте до 50 млрд. До 2020 року не менше третини світового парку військової авіації стане безпілотним, а функції вона виконуватиме ті самі, що й пілотована. І з усього видно, що у найближчій перспективі зростатиме застосування дронів в цивільних галузях – на черзі прихід безпілотних літаків не тільки у військову, а й у вантажну, пасажирську та інші сфери. **К**

Підготувала
Тетяна ФІЛІПЕНКО

У 2000 РОЦІ ТЕЛЕВІЗІЙНИКИ ВПЕРШЕ ЗАСТОСУВАЛИ НЕВЕЛИКІ БЕЗПІЛОТНИКИ ДЛЯ ЗЙОМОК. БПЛА ВІДКРИЛИ НЕБУВАЛІ МОЖЛИВОСТІ В ОТРИМАННІ КАДРІВ, ДОСТУПНИХ РАНІШЕ ТІЛЬКИ МЕДІЙНИМ МОНСТРАМ, ЩО ВОЛОДІЮТЬ ВЕРТОЛЬОТАМИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНИМИ ГІРОПЛАТФОРМАМИ ТА АРМІЄЮ ОБСЛУГИ.

під лопастями комбайнів. У рамках проекту зі збереження дикої природи луки патрулюватимуть безпілотні літальні апарати. Вони мають вишукувати оленят, що ховаються у високій траві пасовищ.

- Наприкінці минулого року фонд дикої природи WWF отримав п'ятимільйонний грант від Google за програмою Global Impact Award, в рамках якого передбачено створення літальних апаратів, що відстежують браконьєрів.
- Багато компаній привертала до себе увагу, оголошуючи про використання безпілотників як поштових кур'єрів. Найбільший інтернет-магазин Amazon планує задіяти БпЛА для доставки замовлень покупцям. До 2015 року компанія планує отримати відповідний дозвіл від Федерального управління цивільної авіації США. Те саме збирається зробити й один із лідерів світового логістичного ринку – німецький DHL.
- Британська компанія Easy Jet спільно з університетом Брістоля і Західної Англії, а також Bristol Robotics Laboratory працює над створенням безпілотних літальних апаратів, здатних робити технічний огляд літаків. Безпілотників мають запустити в дію вже наступного року.
- Для вчених-дослідників – це також річ бажана. Хоча б для збирання даних в екстремальних умовах та важкодоступних для людини місцях, скажімо, у жерлах вулканів чи за наднизьких температур в Антарктиці. Архітектори також не відмовилися б мати у своєму арсеналі дрона з камерою високої чіткості,

щоб отримувати знімки будівель та прилеглої території з висоти пташиного польоту.

- У Перу, де знаходиться місто інків Мачу-Пікчу і тисячі інших стародавніх пам'яток, археологи використовують безпілотники, щоб прискорити розкопки. Невеликі дрони допомагають створювати тривимірні моделі перуанських ландшафтів за кілька днів, тоді як раніше на це витрачалися місяці й роки.
- Техаська компанія Chaotic Moon Studios розробила досить корисний апарат під назвою CUPID, призначений для охорони приватної власності та знешкодження злочинців.
- Google придбав виробника безпілотних літальних апаратів на сонячних батареях, так званих атмосферних супутників – компанію Titan Aerospace. Іншого розробника безпілотників купив Facebook. Корпорації зробили покупки незважаючи на те, що використовувати дрони вони зможуть не раніше як через п'ять років. За допомогою «вічних безпілотників» на сонячних батареях Google і Facebook готові накрити безкоштовними мережами Wi-Fi світові мегаполіси. Крім Інтернету, ці комерційні проекти допоможуть в метеоспостереженнях і створенні точнішої карти Землі. Передбачається, що на літаках стоятиме фотоапаратура з високою роздільною здатністю, аби за необхідності оновлювати карти, а також детектори, які вимірюють кількість парникових газів в атмосфері для визначення ступеня забруднення повітря над мегаполісами.

РІВНЯННЯ НА МАМУ!

Упродовж останніх кількох місяців промо-ролик, запущений в ефір Збройними силами України, зробив свою справу, поповнивши спеціальні рахунки Міноборони на більш ніж 113 млн гривень, а вислів «рівняння на маму!» поступово закарбовується у свідомості громадян як норма, на кшталт «Хочеш миру – відправ смс на номер 565». Ну що ж поробиш – не може наша держава обійтися без допомоги і без того не багатих громадян. Допоможемо заради світлого майбутнього і мирного неба над головою сподіваючись на те, що допомога наша не загубиться на банківських рахунках і таки дійде до солдата. Державна прикордонна служба України хоч і не так гучно, як Збройні сили, але також не відмовляється від допомоги громадськості. Щоправда, її благодійні надходження на відповідні рахунки АДПСУ – значно скромніші. Станом на 3 червня надійшло 2 702 597,24 грн., з яких розподілено 2 300 000 грн. Звичайно, на ці кошти не зробиш багато, тим більше якщо зважати на необхідність розбудови нового тимчасового кордону з АР Крим, допомогу сім'ям, які переїхали на материкову частину України, і найголовніше – гостру потребу якнайшвидшого посилення охоронців кордону в Луганській та Донецькій областях, які щодня потрапляють під обстріли терористів. Відтак, відомству доводиться акумулювати всі свої можливості, шукати будь-які засоби посилення охорони державних рубежів.

Нещодавно персонал Східного регіонального управління додатково отримав півтисячі бронежилетів. Засоби індивідуального захисту для прикордонників, які несуть службу на українсько-російському кордоні, вдалося отримати за рахунок перерозподілу з інших органів та підрозділів, у яких обстановка стабільніша. Основна частина бронежилетів надана прикордонникам, які безпосередньо здійснюють охорону державного рубежу на найбільш небезпечних напрямках, а саме в Луганській та Донецькій областях.

Щодо допомоги «зеленим кашкетам» з боку громадських активістів, її також чимало. Допомагають спорядженням, технікою, лікарськими засобами, продуктами харчування тощо. Так, кількома тижнями раніше чернігівські охоронці кордону отримали сотню бронежилетів 4-го класу захисту. Лідер

всеукраїнської громадської організації «Народна довіра» Сергій Шахов, який був присутній при передачі амуніції, зауважив, що ця допомога – бажання звичайних людей захистити наших хлопців, які боронитимуть наші родини від зовнішнього ворога.

Окрім того, за рахунок небайдужих громадян 60 бронешилетів 4-го класу і 60 сталевих касок були передані бійцям Харківського загону. Ще одним прикладом турботи про надійність охорони кордону є передача автомобільної техніки. Так, на території Головного центру зв'язку, автоматизації та захисту інформації Держприкордонслужби представники одного із найбільших в Україні операторів зв'язку вручили прикордонникам два нових автомобілі. Ключі від транспортних засобів

передав генеральний директор ПрАТ «ДАТАГРУП» Олександр Данченко. Спеціальні автомобілі розраховані на подальше обладнання комплексними інформаційно-телекомунікаційними апаратними для забезпечення всіма видами зв'язку в польових умовах.

Допомагає прикордонникам і церква. Ще наприкінці березня Державній прикордонній службі Предстоятель Української Православної Церкви Патріарх Філарет для підтримки боєздатності підрозділів передав патрульний автомобіль і сорок три комплекти спорядження та екіпірування загальною вартістю майже на мільйон гривень.

Разом з тим Держприкордонслужба поглиблює співпрацю зі своїми закордонни-

ми колегами з метою імплементації нових проектів міжнародної технічної допомоги. Зокрема, в ході візиту до України помічника міністра оборони США Дерек Шоле відбулася його зустріч з директором Міжнародно-правового департаменту Адміністрації Держприкордонслужби України Олександром Мельниковим. Під час зустрічі обговорено питання надання чергової технічної допомоги прикордонному відомству.

Пан Шоле оглянув зразки обладнання, яке було отримано в рамках міжнародно-технічної допомоги раніше та вже знаходиться в експлуатації у прикордонних підрозділах. Водночас досягнуто домовленостей щодо надання вартовим кордону нових технічних засобів для облаштування державного кордону. Йдеться, зокрема, про дизельні генератори, екскаватор, бульдозер, 18-тонний кран, вантажівку та сигналізаційні прилади.

Сьогодні кожний прикордонник, напевне, мріє про якнайшвидше завершення війни на сході України та стабілізацію ситуації на державному кордоні. Будь-яка допомога для «зелених кашкетів» – шанс вижити, шанс врятувати Україну, шанс принаймні подякувати всім за допомогу в скрутну хвилину. К

ІВАН МАЛЯР

ДІТИ ПРИКОРДОННИКІВ ВІДПОЧИНУТЬ У ПОЛЬЩІ

Цього року через анексію Криму Росією діти співробітників Держприкордонслужби, на жаль, не зможуть відпочити у відомчому дитячому оздоровчому центрі «Прибережний», що в Саках.

Однак керівництво Служби та Об'єднана профспілкова організація ДПСУ, за сприяння Голови Федерації дитячих організацій України Тетяни Гончарової та голови правління Дитячого фонду України Валентини Симоненко спільно знайшли інші можливості вирішення питання літнього відпочинку дітей персоналу відомства.

Так, на кінець липня планується поїздка 40 дітей у польське містечко Закопане.

Ще 45 дітей з 14 по 31 липня перебуватимуть на відпочинку на території Малопольського воєводства Республіки Польща.

14 червня 40 дітей з сімей прикордонників, за сприяння організації КАРИТЕС-СПЕС Україна, виїхали в табір «Дитяче селище», що в Івано-Франківській області, де перебуватимуть два тижні.

«Усі подорожі здійснюватимуться за рахунок зазначених організацій. Нашим військово-службовцям, тобто батькам дітей, вони не коштуватимуть жодної копійки», - повідомила голова профспілки Держприкордонслужби Антоніна Птиця. К

Андрій ДЕМЧЕНКО

НА МЕДІА ФРОНТІ

★ УВАГА!
В ПРИЦІЛІ КОЖЕН!

Ще перші дослідження у сфері інформаційних війн, з яких усе й почалося в комунікаційній сфері, чітко вказували: найслабшим місцем на полі бою є розум солдата. І це зрозуміло хоча б тому, що все інше можна захистити, і тільки розум залишається відкритим для впливів.

Особливо актуальною тема інформаційних війн є для нашої країни, яка вже втратила частину своєї території і наразі перебуває у стані неоголошеної війни, що точиться у Луганській та Донецькій областях. Медіапростір став одним із найдорожчих та найважливіших важелів, за який ведеться безпринципна боротьба, і перемога в інформаційному полі нині означає можливість впливати на суспільство та державне управління в цілому. Підтвердженням тому є екстраординарні події в Україні, роль ЗМІ в яких стала чи не визначальною.

Чи можуть вітчизняні засоби масової інформації протистояти медіа атакам агресора, які особливості ведення психологічної війни характерні для збройного конфлікту на сході України, як звичайному громадянину не попастися на пропагандистську наживку? Ці та багато інших запитань стосовно українського інформаційного простору дедалі більше цікавлять наших читачів. Щоб отримати відповіді на них, редакція журналу «Кордон» звернулася до відомого українського експерта з комунікаційних технологій, професора, доктора філологічних наук Георгія ПОЧЕПЦОВА.

– Георгію Георгійовичу, під час активної стадії Євромайдану українські ЗМІ масово вдалися до он-лайн трансляцій на весь світ прямо з місця подій. Як це вплинуло на формування громадської думки і яка роль відводиться саме он-лайн мовленню в сучасному медіа просторі?

– Необхідно чітко розуміти, що он-лайн мовлення стирає дистанцію. Воно робить з людини не віддаленого спостерігача, а безпосереднього учасника подій. А це, зауважте, зовсім інша психологія поведінки. Також воно вимагає реагування, оскільки те, що побачили всі, не може залишатися без зворотної реакції. Під час Євромайдану особливо активно працювали Твіттер та Фейсбук. Якщо Фейсбук в основному користувався українською мовою, то Твіттер – англійською, що дозволило звернутися до світової громадськості. Пригадайте, під час «карабської весни» всесвітня увага залучалася саме у такий самий спосіб.

– Які нові форми, методи і засоби інформаційного та психологічного впливу використовує сьогодні Російська Федерація в розбурханому конфлікті проти України?

– Очевидно, що Росія активувала старі радянські смисли, тому для мене ця війна є ще й смисловою (когнітивною), а не лише інформаційною. Саме тому солдати не могли стріляти, бо супротивники мали багато зближених позицій. У самій Росії інформаційна кампанія проходила під гаслом врятувати братський народ України від

«бандерівців-фашистів-неонацистів». Система породження такої інформації побудована на тому, щоб відволікти людину від існуючої реальності. Навіть використання слів «народный губернатор», «народный мэр», «карательные операции» – покликані створювати відчуття правильності, законності. Тобто абсолютно нова ситуація підводилася під старі смисли, на які вже заздалегідь відоме реагування населення. Скоріше тут більш ефективно відпрацьовує вербальний фактаж, ніж реальний. Тому варто частіше замислюватися над тим, що ми чуємо та бачимо.

– Анексія Криму відбулася фактично без жодного пострілу. Яку роль в цьому відіграли російські та українські медіа? Яких помилок припустилися і що у подальшому виправили чи змінили медійні структури з обох боків цього протистояння?

– Російські ЗМІ мали на меті легітимізувати цю анексію, адже виграють ту війну, яку своє населення визнає справедливою. Вісімдесят відсотків росіян визнали правильність і анексії Криму, і дій президента Путіна. Укра-

їна не мала чіткої стратегії, тому її не було і в солдатів. Ми боялися першого пострілу, щоб Крим не повторив ситуацію Абхазії. Але вона все одно відтворилася. Сьогодні українські медійні структури працюють краще: вони не лише інформують, а й досить часто виступають як контрпропагандисти, демонструючи фальшування з іншої сторони. Хоча помітно частіше цим займаються волонтери, а не ті структури, які, власне, і зобов'язані були б це робити.

«Події в Криму та на сході України показали, як сучасна війна може вестися без зброї, найбільше спираючись на інформаційні операції. Це була в першу чергу медійна війна, коли виникала інтенсивність висвітлення подій в Україні російськими каналами. Виявилось, що в Росії взагалі немає ніяких інших новин. Працювали не тільки теленовини, а й політичні ток-шоу, де інша точка зору, відмінна від владної, не була представлена. Росія створила з десяток документальних стрічок на цю тему».

«Смислова війна являє собою використання чужих смислів. Експансія ж Росії трималася на старих, а не нових для аудиторії смислах, а саме на активації й утриманні радянських ментальних конструкцій».

«Росія утримує вірні владі смисли в теленовинах і телесеріалах. Коли Україна відключила теленовини, це не означало, що вона зупинила дію цієї квазірадянської моделі світу. Вона призупинила (і то частково) інформаційний потік, але віртуальний, у вигляді, наприклад,

телесеріалів або концертів поп-зірок, ніколи не припинявся».

«Інформаційні та смислові війни є медіа війнами, оскільки вимагають тих чи інших каналів для передачі. Саме їх медійний характер призвів до того, що людство стикається з ними все частіше і частіше, що визначається все зростаючою роллю медіа в сучасних суспільствах».

– Як на Вашу думку, існує сьогодні в Україні потенціал, спроможний адекватно протистояти зовнішній інформаційній та психологічній агресії? Чи були шанси за наявних, медійних в тому числі, сил та ресурсів втримати контроль та залишити півострів Крим українським?

– Ми взагалі не маємо інформаційних ресурсів для розмови з населенням Росії. Це стосується телебачення, яке охоплює всіх. Ми навіть до сьогодні не створили простий сайт російською мовою. Наших каналів впливу в Росії немає, і ми

“

АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ПЕРШИМИ РОЗДІЛИЛИ ІНФОРМАЦІЙНУ ТА ПСИХОЛОГІЧНУ ВІЙНУ І ЩЕ НАПРИКІНЦІ ДЕВ'ЯНОСТИХ ПОЧАЛИ ГОТУВАТИ СПЕЦІАЛІСТІВ ЗА ЦИМИ НАПРЯМАМИ. ВСІ ЇХНІ ВИЗНАЧЕННЯ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ, СПРЯМОВАНІ ЯК АТАКА НА ЧУЖІ ЦЕНТРИ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ ТА ЗАХИСТ СВОЇХ.

Використання інформаційного поля із злочинними намірами може бути таким же небезпечним для людської спільноти, як і застосування зброї масового ураження. Ми переконалися, що на полі бою незахищеним є саме розум солдата чи офіцера, а все інше можна захистити. Тож варто фільтрувати лавиноподібний потік інформації, особливо той, що йде із соціальних мереж, де її обсяг перевищує можливості оброблення, і замислюватися над тим, що чуємо, а особливо що робимо.

на сто відсотків тут були приречені на програш. Відсутня, на жаль, і системна ідентичність, яку можна сформувати, якщо буде «бульйон», у якому вона зможе зваритися. Такою системою є масова культура. Це мають бути серіали, власні бестселери та інформаційні програми російською мовою.

У ситуації щодо Криму є багато незрозумілого. Півострів ще треба вивчати з боку прокуратури – де було невміння, а де банальна зрада.

– Які особливості ведення інформаційно-психологічної боротьби сьогодні характерні для збройного конфлікту на сході України? Наскільки ефективною є ця діяльність з боку агресора та чи є відповідною протидія з боку українських захисників?

– Ми нічого ще не зробили, щоб створити інформаційні потоки як для жителів Сходу, так і Криму. Військовою помилкою є те, що в таких війнах зовсім інші цілі, ніж у звичайних. В нормі війна має ціль – знищити супротивника. Але боротьба з терористами це зовсім інше: вона повинна гарантувати, в першу чергу, безпеку місцевого населення. Це пов'язано з тим, що терористи існують лише там, де для них відчутна народна підтримка. Тому саме населення має бути головним важелем і помічником військових, а не завдання на знищення супротивника. Наприклад, гуманітарні коридори для мешканців східних регіонів держави мали запрацювати вже давно. Крім того, повинно існувати окреме агентство, інформаційні повідомлення якого орієнтовані виключно на мешканців Донбасу. До того ж, має існувати окремий підрозділ, який відповідає за інформаційну безпеку держави. В Україні такі існують, але вони, на жаль, займаються

лише комунікацією, і аж ніяк не інформаційними війнами.

– Чи потрібні Україні спеціалісти з кризових комунікацій та як, на Вашу думку, має будуватися їхня робота?

– Країна взагалі не готує спеціалістів у цих сферах. Ми повинні мати підготовку фахівців з інформаційних війн, наприклад магістерську програму з комунікативних технологій, як Вірменія. Нам потрібні відповідно підготовлені речники, прес-секретарі, спічрайтери, а також аналітики інформаційного простору. Американські військові, наприклад, першими

У Росії інформаційна кампанія проходила під гаслом врятувати братський народ України від «бандерівців-фашистів-неонацистів». Система породження такої інформації побудована на тому, щоб відволікти людину від існуючої реальності. Навіть використання слів «народный губернатор», «народный мэ́р», «карательные операции» – покликані створювати відчуття правильності, законності. Тобто абсолютно нова ситуація підводилася під старі смисли, на які вже заздалегідь відоме реагування населення. Скоріше тут більш ефективно відпрацьовує вербальний фактаж, ніж реальний. Тому варто частіше замислюватися над тим, що ми чуємо та бачимо.

“

ІНФОРМАЦІЙНІ ВІСНИКИ СЬОГОДНІ НАМАГАЮТЬСЯ ПОДАВАТИ НАМ ФАКТ РАЗОМ ЗІ СВОЄЮ ІНТЕРПРЕТАЦІЄЮ. ОТОЖ ВСЕ ЗВОДИТЬСЯ ДО ТОГО, ЩО ВАРТО В ЦИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ НАВЧИТИСЯ БАЧИТИ КЛЮЧОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ.

розділили інформаційну та психологічну війну і ще наприкінці дев'яностих почали готувати спеціалістів за цими напрямками. Всі їхні визначення, що стосуються інформаційної війни, спрямовані як атака на чужі центри прийняття рішень та захист своїх.

«Крим» продемонстрував нам необхідність такої підготовки, хоча б на рівні навчальних курсів. А в ідеалі треба мати дві-три магістерські програми, але не з питань інформаційно-технічної війни, вони і так сьогодні є, а саме інформаційно-гуманітарної, у тому числі є потреба читати окремий курс зі смислової війни. До речі, з цього все й починалося. У німців був термін «світоглядна війна», яку американці визначили «психологічною».

– Так звані соціальні мережі в конкретній дії показали високу ефективність під час подій на Євромайдані і зробили чималий позитивний внесок у перемогу українського суспільства над диктаторським режимом. Однак від початку реального збройного вторгнення терористичних угруповань на територію України та під час проведення бойових дій соцмережі подекуди навіть шкодили загальному розвитку подій. Чи потрібно приділяти сьогодні питанню соцмереж окрему увагу?

– Провідні країни світу вже давно це роблять. В деяких навіть є окремі підрозділи від держави, і вони успішно працюють в соцмережах. Це Ізраїль, Китай, Росія, а також Америка, яка має програмне забезпечення, що дозволяє, наприклад, одному військовикові «розмовляти» під десятьма різними ніками.

– Як звичайному громадянину не попадатися сьогодні на пропагандистську наживку?

– Це майже неможливо, оскільки він як любитель не може протистояти професіоналам. Всі поради щодо протидії прості. Варто спиратися на відомі у минулому сайти чи людей як спікерів, отримуючи саме від них нові дані. Досить часто час змінює інформацію, яка зранку була одною, а ввечері вже стала іншою. Треба зачекати до вечора, а поки пошукати альтернативне джерело. На жаль, всі інформаційні вісники сьогодні намагаються подавати нам факт разом зі своєю інтерпретацією. Отож все зводиться до того, що варто в цих інтерпретаціях навчитися бачити ключові повідомлення. **К**

Підготувала
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ІЗ ДОСЬЄ «КОРДОНУ»

Георгій Почепцов – доктор філологічних наук, професор, заслужений журналіст України, автор численних книг з питань комунікаційних технологій, інформаційних війн та публік рілейшнз. За даними Російського індексу цитування 2014 р. займає перше місце серед цитувань в галузі російської та української політології (О. Дугін – на третьому, Д. Медведев – на шостому).

Народився 29 жовтня 1949 року (м. Берегове, Закарпатська обл.). Закінчив Київський державний університет ім. Тараса Шевченка, факультет кібернетики (1966–1971). 1998–2001 рр. – завідувач кафедри міжнародних комунікацій та зв'язків з громадськістю Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. З 2002 по 2005 рік – керівник Управління стратегічних ініціатив Адміністрації Президента України; держслужбовець 3-го рангу, працював завідувачем кафедри інформаційної політики Національної академії державного управління при Президентіві України.

Останні видання: «Від Facebook-у і гламуру до WikiLeaks: медіакомунікації», «Контроль над розумом», «Мерлін, супермен і Гаррі Поттер: конструювання нематеріального в масовій культурі».

Сьогодні Георгій Почепцов працює на кафедрі соціальних комунікацій філологічного факультету Маріупольського державного університету, а також у Національній академії державного управління при Президентіві України.

ЯКІВ АМБРОСІЙОВИЧ ПОЛІЩУК:

**«ЯК МОЖНА СТАВИТИСЬ
ДО ВОРОГА, ЯКИЙ
СПОЧАТКУ ЗАГАРБАВ
УКРАЇНСЬКИЙ КРИМ,
А ТЕПЕР ПОКЛАВ ЛАПУ
НА НАШ ДОНБАС?
ЗВИЧАЙНО – БИТИ!..»**

У тексті збережено мову співбесідника

Напередодні Дня прикордонника в селі Перегонівка Голованівського району, що на Кіровоградщині, сталася непересічна подія. Ветерана Великої Вітчизняної війни, колишнього прикордонника Якова Амбросійовича Поліщука було нагороджено ювілейною медаллю «95 років на охороні державного кордону». Зауважимо, що ця урочиста подія стала можливою завдяки пошуковій роботі співробітника Центрального музею ДПСУ Анатолія Фартушного та мешканця села Перегонівка, колишнього десантника Володимира Головобородька. У прикордонні війська Якова Поліщука призвали в 1939 році. Спочатку було Гродно, де його навчали премудростям прикордонної служби в сержантській школі. Після школи, отримавши звання молодшого сержанта, він відбув до сьомої застави 86-го Августовського прикордонного загону. Там молодого прикордонника призначили командиром кулеметного розрахунку. Там він і зустрів війну. Те, що відбувалося на його заставі 22 червня 1941 року, описав вже після війни його колишній начальник, майор Олександр Шацький.

«...22 червня 1941 р. в 04:00 німці раптово відкрили по розташуванню нашої застави артилерійський і мінометний вогонь. Це стало сигналом бойової тривоги. Прихопивши боєприпаси і все озброєння, прикордонники швидко вибігли з приміщення і зайняли вогневі точки для оборони застави. Через декілька хвилин казарма і господарські приміщення були охоплені пожежею...»

Серед тих, хто боронив свою заставу, був і молодший сержант Яків Поліщук.

– Якове Амбросійовичу, розкажіть про себе.

– Народився я в селі Перегонівка, тоді ще Підвисіцького району Кіровоградської області. Батько мій – Амбрось Титович Поліщук працював на цукровому заводі. Сам він був тутешній. Одружився на Нілі Степанюк – це моя мама. Вона працювала в місцевому колгоспі, який носив ім'я Кірова. У батьків нас було п'ятеро. Сестри Федора, Агафія, а ще менший брат – Гнат, 1927 року народження, нині покійний. Я був найстаршим у сім'ї. Перед війною закінчив шість класів.

– Як Вам вдалося вижити під час голодомору?

– Батькові тоді довелося їздити в Білорусію. Там він обмінював одіж на продукти, і так наша сім'я вижила.

– У школі якось готували до військової служби?

– Перед призовом нас вчили стріляти з гвинтівок у районному тирі. А тато мій був мисливцем і мав рушницю, то зрозуміло, що зі стрілецькою підготовкою у мене не було проблем.

– Вас одразу призвали в Прикордонні війська?

– Був призваний в 39-му. Одразу відправили в школу молодших командирів, яка знаходилася в Гродно. Сама школа розташовувалася в старому кам'яному будинку, де раніше була управа польської жандармерії. Навчався я там з місяць. Після закінчення школи присвоїли звання молодшого сержанта і направили в 86-й Августовський прикордонний загін.

– На яку посаду призначили?

– Командира станкокулеметного відділення.

– Скільки у Вас було підлеглих?

– Три чоловіки, всі вони входили до мого розрахунку.

– Прізвища своїх командирів пам'ятаєте?

– Начальником нашого 86-го Августовського загону був підполковник Здорний, а начальником сьомої застави – старший лейтенант Шацький. Полковник Здорний жив у Києві і помер в 1984 році, а ось старший лейтенант Шацький дослужився до полковника, його не стало в 1987-му.

– Пишалися з того, що потрапили служити в Прикордонні війська?

– Аякже! Ми проти звичайних армійців були сила! (Яків Амбросійович показує великий палець на правиці). Нас гарно кормили, добре одягали, і жили ми в теплі й добрі. Були на нас діагоналеві штани, гімнастерки, шкіряні чоботи і зелені кашкет.

– А довжину флангів застави пригадаєте?

– А чого ж, помню. Сім кілометрів – один фланг і три – другий. Усього – десять кілометрів. Ділянка, яку ми охороняли, знаходилася в лісі. Наша сусідка – шоста застава – була ближче до Литви, а восьма – до Бресту. Ходили в наряди по черзі – сьогодні Іван, завтра – Степан.

– Службові собаки були на заставі?

– Були. Здається, три чи чотири. З ними наші прикордонники і ходили в дозори.

– Скільки кулеметів мали на озброєнні?

– Один станковий «Максим» і два чи три ручних кулемети.

– Якою була обстановка на кордоні напередодні війни?

– Перед тим, як мала розпочатися війна, сусідню з нами шосту заставу було вирізано до ноги.

– Це зробили диверсанти?

– Хто його зна...

– А вам доводилося затримувати шпигунів на кордоні?

– Аякже. Ловили ми їх. І мені доводилося їх затримувати. Одного разу ми з напарником перехопили агентів, які йшли від села до села в нашому тилу. У них були пістолети, а у нас – гвинтівки. Ми їх затримали і відвели на заставу, а потім тих диверсантів відправили в комендатуру.

– Відчувалося, що ось-ось розпочнеться війна?

– Нам розповідали, що перед самою війною через кордон перейшов пожилий німець. Його одразу відвели в особий відділ. Він так просився тоді у начальства: «Не вбивайте, я вам розкажу всю правду! Через чотири години у вас буде війна! Ховайтеся і озброюйтесь!» А у нас нічого немає! Ну прямо, як зараз у наших прикордонників у Криму!» (розмова відбувалася під час окупації Криму Росією. – Прим. авт.).

– А що сталося з тим перебіжчиком?

– Кажали, що його закрили у підвалі. Там він, мабуть, і загинув під час арнальоту.

– А були ще якісь ознаки, що наближається війна?

– Помню, перед війною була така диверсія. Ми заказали боеприпаси, ну, щоб було чим відстрілюватися, а нам на заставу з літака нові чоботи скинули. Ось таке було...

– Яким був національний склад вашої застави?

– У нас було два татарина, були також росіяни, але найбільше – українців. Усього ж на заставі служило шістдесят чоловік. Жили і служили дружно, як одна велика сім'я.

– Ви сказали, що вас добре годували...

– Я б навіть сказав – дуже добре. Наш заставський повар готував такі смачні страви!.. А ще,

– А бій був?

– Після обстрілу застави німці посунули на нас. Але ми не пустили ворога. Навіть один літак підбили. Він летів зовсім низенько, хлопці збили його з кулемета. Льотчики не встигли навіть вистрибувати. Упав прямо в ліс і згорів.

“ Після демобілізації повернувся додому і сорок років пропрацював в рідному колгоспі. Разом з дружиною Таїсією Семенівною підняв трьох дітей і виховав шестеро онуків. Окрім того у мене дев'ятеро правнуків. Оце і все моє життя.

«...Прикордонники підбили дві вантажні і легкову ворожу автомашину, які намагалися проскочити по дорозі мимо застави. Особливо відзначилися в знищенні танкеток і бронемашин станкукулеметник мл. сержант Поліщук і група прикордонників під командою помічника начальника застави лейтенанта Малахаєва...»

(Зі спогадів начальника 7-ї застави, майора Олександра Шацького)

пам'ятаю, було на заставі добре підсобне господарство – корова, свині, коні...

– Службу несли на конях?

– На заставі були як кінні, так і піші наряди.

– Автомобіль був?

– Ні, тільки коні.

– Як для вас розпочалася війна?

– Я був якраз у наряді, коли заставу накрили німці. Повернувшись з кордону, побачив, як у будинку, де розміщувалася застава, завалилася стеля. Так почалася війна... Важко передати, що творилося. Коли нас почали обстрілювати, сім'я одного із лейтенантів сховалася в туалеті. І треба ж такому статися – пряме попадання снаряда... Розірвало на шматки... Загинула дружина і двоє дітей. Все це було на наших очах. Горіла застава, рвалися снаряди. Скрізь убиті й поранені. Лежали на землі і люди, і службові собаки. А той лейтенант після бою знайшов ручку свого сина... І з того страшного горя кинувся вниз головою в криницю.

– А що було далі?

– Хлопці, які вижили після арнальоту, почали оборонятися. Ми били німців, а німці нас. Потім начальник застави, старший лейтенант Шацький дав наказ відступати в тил. Поранених довелося залишити на заставі... А куди ж було їх забирати – ми ж відходили пішки...

– Вам відома їхня доля?

– Я не знаю, що з ними сталося, адже застава згоріла вщент.

– Скільки вас вибралось з того пекла?

– Разом зі старшим лейтенантом Шацьким – п'ятеро. Пішли в бік Гродно. Але місто горіло, тож довелося звернути до Волковиська. Ми мали декілька «мосінок» і мого «Максима». Німці намагалися оточити нас, але ми відстрілювалися. Мені навіть вдалося зупинити німецьку танкетку.

– Ви її підбили?

– Ну, да. Танкетка, правда, не танк, її легше зупинити. Я думаю, що влучив тоді в механіка-

водія, після чого екіпаж залишив танкетку і дав дьору. Це підтвердив і начальник застави Шацький. Вже після війни він написав мені, що танкетка та застряла в болоті і потрапила під вогонь мого кулемета. Її екіпаж просто втік. Я вам скажу, що там, в Білорусії, такі непролазні болота, що не дивина тій танкетці загрузнути. А потім ми дали німцям бій неподалік застави. Зробили засідку і стали чекати. В цей час якраз по дорозі йшла німецька колона. Ну ми і вдарили по ній. Підбив я тоді зі свого «Максима» чотири машини з німецькими солдатами.

– Довго були в оточенні?

– Декілька днів. Коли закінчились патрони до кулемета, я зняв замок і закинув його подалі, щоб німці не скористалися моєю зброєю.

– Як потрапили в полон?

– Ми йшли вп'ятьох, коли на нас налетів німецький літак, і давай бомбити! Розбіглися хто куди. Коли він полетів геть, спробували зібратися. Та де там! Це ж ліс. Залишився я тоді з одним росіянином... Деякий час блудили лісом, там нас і схопили. Це сталося 29 червня під Волковиськом.

– Як це сталося?

– Оточили, от і все. Відправили в Польщу, у городок Остров Мазовецький. Там був лагерь для військовоплених. Було нас там дванадцять тисяч солдатів. Територія обнесена колючим дротом. Приміщень не було, жили прямисінько під відкритим небом. Щоб якось переночувати і заховатися від негоди, вирили ложками окопи. А потім до нашого лагерь приїхали німці і почали відбирати полонених на роботу. Я потрапив до команди, яку відправили до одного німецького городка.

– У таборі німці вас били?

– Перше, що вони зробили, це зірвали з нас петлиці, але не били і не знущалися. А ось наші – били. Ті, хто пристроївся поварамі в тому ж лагерь. Били вони нас своїми черпаками.

– Скільки довелося пробути в полоні?

– Я був там три роки. Працював на каменоломні, на всяких там будівельних роботах... А коли наші зайшли в Європу, втік. Перепливали Рейн і опинилися в Швейцарії. Перейшли річку зовсім голі. Швейцарці дали нам одіж. Там і дочекалися перемоги. Жили в лагері, але не працювали. В Швейцарії нам було добре. Правда, інколи нападали місцеві бандити... А як закінчилась війна, нас переодягли в американську форму і відправили у Німеччину, в городок Хізбург.

– Після звільнення з полону НКВС перевіряло Вас?

– Аякже! Перевірили, повернули звання і відправили служити в 35-ту гвардійську стрілецьку дивізію, а точніше в 100-й гвардійський полк цієї дивізії.

– А коли демобілізувалися?

– Навесні 46-го. Відбув я служби і полону сім років. Повернувся додому і зразу сів на трактор

– Ви були комсомольцем?

– Коли служив у Прикордонних військах – був. А вже після війни колгосп направив мене в райком, вступати в партію. Приїжджаю я в Голованівськ – там засідала парткомісія. Ось на тій парткомісії мене й спитали, чого це я не застрелився, коли попав до німців... Мене тоді так здушило! Одним словом, вийшов я з тої комісії і повернувся до свого колгоспу. Голова колгоспу мене зустрів та й питає: «Що, Поліщук, не прийняли тебе в партію?» Я махнув рукою на те і навіть не сказав, що мені сказали на тій парткомісії.

– Вам доводилося після війни зустрічатися зі своїми побратимами-прикордонниками?

– Доводилося. Зустріч відбулася в Запоріжжі. Там були хлопці з шостої застави. Ми їздили до них в гості. У восьмидесятих зустрічався з сином начальника нашого загону. Запрошували на зустріч ветеранів і в Гродно, але не вийшло у мене тоді поїхати.

«...Я вирішив вивести заставу і приєднатися до комендатури. О 14:30 наказав моему помічнику лейтенанту Малахаєву відвести особовий склад на узлісся біля с. Віжарно і там дочекатися мого приходу. Сам, з мл. сержантом Поліщуком і спостерігачем Меляєвим, залишилися прикривати відхід застави. У нас був станковий кулемет. Зі сльозами на очах залишали прикордонники те місце, де була застава, яка перетворилася в ці спекотливі години в попіл пожарища і де залишилися їхні загиблі бойові товариші...»

(Зі спогадів начальника 7-ї застави, майора Олександра Шацького)

ХТЗ. Довелося бути і обліковцем тракторної бригади, і завтоком, і фізруком у місцевій школі, де тренував волейбольну команду. Був і завідувачем клубу в нашій Перегонівці. Грав на гармошці, балалайці, гітарі. На гармошці я грав ще перед війною своїм товаришам на сьомій заставі.

– Ви десь вчилися цьому?

– Та ні, я – самоучка. Добре грав і танцював. Колись танцював, а тепер ось ходити не можу...

– Як склалося Ваше життя після війни?

– Та нормально. Після демобілізації повернувся додому і сорок років пропрацював в рідному колгоспі. Разом з дружиною Таїсією Семенівною підняв трьох дітей і виховав шестеро онуків. Окрім того у мене дев'ятеро правнуків. Оце і все моє життя.

– Як Ви ставитеся до дій Російської Федерації?

– А як можна ставитися до ворога, який спочатку загарбав український Крим, а тепер поклав лапу на наш Донбас. Звичайно – бити!

– Чи схожа тактика загарбників, з якими Ви зустрілися на кордоні рівно сімдесят три роки тому, з тою, з якою нині мають справу наші прикордонники?

– В 41-му, перед війною, на наші застави теж напали диверсанти. І літаки німецькі часто літали над нашою територією, і агентів всіяких доводилося ловити на кордоні. Потім на нас напали. В 41-му ми разом з росіянами, білорусами, татарами били ворога, а тепер терористи і всяка нечисть суне до нас з Росії. Взагалі світ перевернувся! **К**

Бесіду вів полковник
Олександр ФІЛЬ,
ФОТО АВТОРА

З ІСТОРИЧНОГО ФОРМУЛЯРА:

86-й прикордонний загін, за словами його першого начальника, майора Гурія Здорного, був сформований згідно з усною вказівкою та інструктажем, які він отримав від начальника Прикордонних військ НКВС БРСР комбрига Івана Богданова одночасно з отриманням наказу про участь в бойових діях особового складу 14-го загону за чотири дні до початку вторгнення Червоної Армії до Польщі, тобто 13 вересня 1939 року. Однак до призначеного часу поповнення з інших округів та із запасу, які мали б увійти до нового загону, не поступило. Таким чином, 86-й прикордонний загін мав згідно зі штатом 16 лінійних і 4 резервних застави, був змушений розгортатися на базі 8 лінійних та 4 резервних застав 14-го прикордонного загону Прикордонних військ НКВС БРСР. Всього ж до 20 вересня 1939 року 86-й прикордонний загін мав розгорнуті на кордоні 4 комендатури, 16 лінійних та 4 резервних застави. За штатом в новоствореній частині мало бути 1860 чоловік. Згодом до 86-го прикордонного загону увійшла додатково 1 комендатура, 4 лінійні застави та 1 резервна застава, а також КПП «Граєво». Чисельність загону до середини 1940 року складала 2153 осіб, а до початку війни – 2229 осіб. Після того як Червона Армія зайняла Західну Білорусію, штаб 86-го прикордонного загону розташувався в місті Августові Білостокської області. До складу загону входило: 5 комендатур (в кожній по взводі зв'язку, резервній прикордонній заставі і прикордонному посту), 20 лінійних застав, мангрупа, КПП «Граєво», транспортна рота, рота зв'язку, госпвзвод, ремонтно-будівельний взвод, хімвзвод. Начальником загону був майор Гурій Здорний, заступником начальника загону – капітан Федір Піменов, заступником начальника з політичної частини – батальйонний комісар Іван Герасименко.

ЕКСТРАКТ СОНЦЯ І СІЛЬ ЗЕМЛІ ДАХАБРАХА – ТАК СПІВАЄ ДУША НАРОДУ

Український гурт ДахаБраха відомий в усьому світі. Його музика долає мовні й культурні бар'єри, не визнає кордонів у творчості, поринаючи у безмежний океан звуків і мелодій. Марко Галаневич, Ірина Коваленко, Олена Цибульська та Ніна Гаренецька несуть енергію й світло української музики і відкривають іншу Україну – талановиту, прогресивну, сповнену духовної сили. Оригінальна назва гурту походить від староукраїнських слів – «давати» і «брати». У цьому сенсі це родзинка творчості цього загадкового колективу. ДахаБраха черпає натхнення у своєму народі, його вірі й творчості минулих віків і віддає цю музику слухачам, вишукано оздобивши власним талантом.

Мені пощастило не лише побувати на їхньому концерті, а й поспілкуватися з учасником гурту Марком ГАЛАНЕВИЧЕМ.

— Марку, останнім часом у вас особливо напружений графік — великий тур Америкою, Європою, Австралією... Які Ваші особисті враження від гастролей, як сприймає гурт закордонна публіка?

— Варто почати з того, що де б ми не виступали, люди розуміють нашу музику. Це найважливіше. Якщо нас так часто запрошують, то, напевне, ми цікаві слухачам. Сподіваємося, що несемо певне уявлення про Україну, українську культуру. Звичайно, ми не можемо скласти повне враження, що таке Україна, але певну зацікавленість збуджуємо. Насправді про культурну Україну небагато знають у світі. На більшості закордонних фестивалів, куди нас запрошують, український колектив виступає вперше. З одного боку, це для нас велика честь, з іншого — відповідальність, бо маємо гарно представити і себе, і свою країну. Якщо говорити про публіку, то ми намагаємося її не розділяти, не готуємо спеціальних програм. Скажімо, для американців — одна, для австралійців чи китайців — інша. Граємо музику так, як ми її розуміємо, яка нам подобається, і люди нас сприймають. Якщо говорити про Америку, то нас вразила емоційність американської публіки. Звичайно, на концертах була й українська громада. Та коли американці, які не причетні до України, так само палко нас зустрічають, це приємно.

— Попри успіх за кордоном, в Україні ДахаБраха не надто популярна. Це певна незрілість суспільства щодо сприйняття авангардної музики чи щось інше?

— Так, ми не є мейнстрімом в Україні. Адже розуміємо, що створюємо не таку музику, що могла б стати популярною в Україні. Популярна музика, яка тиражується на телебаченні й радіо, досить проста, аби люди не напружувалися і ні про що не думали. Наша музика є драматичнішою, спонукає до певних думок, можливо, навіть до якихось дій. У нас досить велика аудиторія українського слухача. У Києві збираємо великі зали, на Західній

Україні маємо свою публіку, а також у Харкові, Дніпропетровську. Розуміємо, що у своєму жанрі, який ми самі створили, наш колектив займає досить високі позиції. Так виходить, що більше фестивалів, ніж в Україні, відповідно і зацікавленість вища. Але не можна сказати, що українська публіка нас не любить, маємо й тут відданих шанувальників, які цінують нас.

— Якщо є для кого виступати, то чому так мало концертів в Україні?

— На мою думку, інфраструктура концертної діяльності у нашій країні недостатньо розроблена. Щоб виступити, нам самим треба щось організувати, а за кордоном — приїжджайте і виступайте. Однак ми плануємо концерти у Києві.

— Сьогодні гурт у процесі співпраці з польським гуртом «Карбідо». Коли

новий альбом і яким Ви його бачите? Чим він відрізнятиметься від попередніх?

— Ми вже зробили цю програму з «Карбідо» і на Гоголь-фесті зіграли разом. Фактично концертна програма готова. Вона дійсно відрізняється від попередніх робіт, бо у цих музикантів інструментальний ряд більше, скажімо, роговий: електрогітари, бас-гітари, перкусія, електронні крапління. Це дещо інше, ніж ми робили досі, зокрема з білоруським тріо Port Mone. Людям, які люблять хард-рок, пост-рок, така музика запала в душу, і вони цей напрям підтримують.

— Не здається Вам, що це досить агресивна музика?

— Тут варто брати до уваги те, що гурт «Карбідо» складається з хлопців, а у нас три дівчини — це енергетично інший вплив на публіку. Та вони інтелегентні люди, тому в роботі з ними агресії немає (сміється).

Сподіваємося, що несемо певне уявлення про Україну, українську культуру. Звичайно, ми не можемо скласти повне враження, що таке Україна, але певну зацікавленість збуджуємо.

Універсальної схеми, як ДахаБраха створює свої твори, не існує — кожного разу це певна магія.

— Ви відкриті до співтворчості із закордонними колегами, працювали з білоруським тріо, з польськими та австралійськими музикантами. Є плани щодо розширення географії?

— Через щільний гастрольний графік просто не мали на це часу. Накопичилося багато матеріалу, думок, ідей. Світ великий, музикантів багато, всі по-своєму цікаві. І найбільша перевага цієї роботи в тому, що постійно духовно й професійно збагачуєшся, робиш нові відкриття. Власне, цей досвід підсилює нашу творчість і дає натхнення. Ми не нав'язуємося, намагаємося бути стриманими, але на кожному фестивалі знаходимо музикантів, у яких є чого повчитися. І навіть підсвідомо черпаєш щось корисне. Відкриваючи для себе світ, стаєш багатшим.

— Ви пропагуєте полікультурність у мистецтві. Цікаво, яка трактовка цього поняття для Вас прийнятна?

— Ми не пропагуємо полікультурність, а створюємо її. Наш шлях — це синтез різних етнічних стилів, етнічних напрямів на основі багатющого, неймовірно цікавого, унікального українського багатоголосся. Це наш вибір, нам цікаво працювати у цьому вимірі. Він здається продуктивним для творчості, але ми його не пропагуємо. Важливо, аби творчість і

культура в Україні розвивалися якомога ширше і за різними відгалуженнями, а не за стандартними чи універсальними схемами.

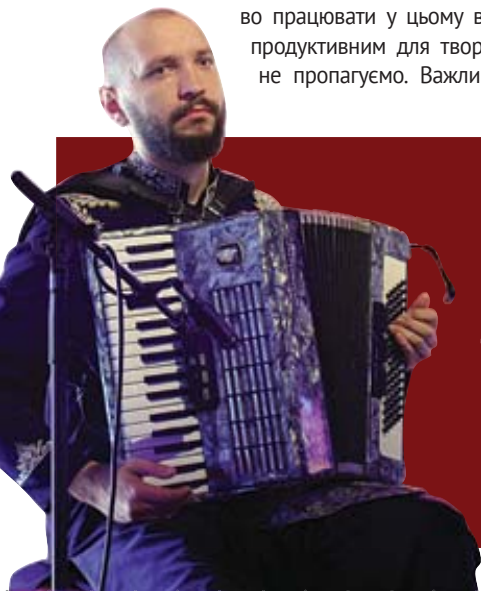
— А Ви вірите у можливість полікультурності в суспільстві у світлі глобальних міграційних процесів?

— Скажімо — так. Коли ми в Америці чи Європі, то спостерігаємо цю полікультурність, тобто відчуваємо абсолютно толерантне ставлення до різних культур. Їхнє співіснування — непросте питання. Ми спілкуємося з багатьма людьми, які живуть у полікультурному середовищі тривалий час і відчувають себе комфортно. Можливо, на побутовому рівні ці проблеми спливають, але такі явища не так яскраво виражені й поширені, як про це пишуть. Думаю, побутових конфліктів серед українців в Україні більше, ніж, скажімо, між арабами і норвежцями в Норвегії. На жаль, це так. Візьміть Америку. Це один із вдаливих прикладів існування полікультурної країни, де люди почуваються вільними без поправок на своє походження.

Інша річ, що існує проблема нелегальної міграції, про яку не слід забувати. Лідери могутніх цивілізованих держав мають це питання вирішувати глобально, звичайно, цивілізованим способом. Думаю, світ так розвивається, що саме за полікультурним суспільством майбутнє. Ми повинні сприймати і поважати традиції один одного.

З ДОВІДКИ «КОРДОНУ»:

ДахаБраха — багаторічний експеримент у царині космології людської душі. Він ґрунтується на вірі наших предків, теорії хаосу та метафізиці пісенної творчості народів світу. З цього синтезу і бажання створити музику не лише усвідомлену, а й одухотворену, гурт ДахаБраха виокремив свій стиль, з якого власне формується новий епос. Його героями стають слухачі з чутливими серцями, в яких живуть традиції, знання і сила минулих поколінь.

– До речі, про традиції. Матеріали для творчості ви збираєте у фольклорних експедиціях?

– Наші дівчата – професійні фольклористки. Під час експедицій вони з колегами і викладачами збирали по всій Україні тексти. Так що маємо значний багаж, і цього поки що вистачає. Кожний твір має свою історію. Іноді слова якоїсь пісні можуть натякнути на щось, – і так розвивається процес створення

– Є таке. Тексти автентичних пісень пройшли через тисячоліття. Скільки людей промовляли ті слова!.. Тож вони дійсно несуть у собі енергію віків. Випробувані часом, вони дають певну силу і енергію нам, а ми передаємо її людям. Хтось взагалі не розуміє, про що йдеться, але відчуває серцем, підсвідомо.

композиції. Універсальної схеми, як ДахаБраха створює свої твори, не існує – кожного разу це певна магія.

– Слухаючи вашу музику, складається враження, що ви можете використати будь-що в композиції – шум вітру, пташиний переспів, плюскіт води, шелестіння листя. І ще додати до цього автентичні тексти.

– Так і є. Ми використовуємо музичні інструменти, автентичні пісні і звуки природи з усього світу, але основою залишається українська пісенна мелодика.

– Під час вашого концерту відчуваєш незвичне піднесення, майже фізичний потік енергії. Здається, що ця музика виносить тебе в інший вимір...

– Іноді нам кажуть, що ми даємо іншу реальність. Ні, такої мети не ставимо, просто граємо музику. Однак перебування на сцені саме по собі вже інша реальність. Інший духовний стан, інші емоції. Нам здається, що концерт – це спільні переживання виконавця і глядача. Люди ніби налаштовуються на хвилю нашої музики, і ми отримуємо величезний емоційний заряд у відповідь.

– Можливо, певний містичний вплив криється у словах ваших пісень. Деякі ваші тексти – це ніби замовляння.

– Ваш колектив брав участь у проєкті Міжнародної організації міграції. Що це була за робота?

– Нас залучили як вдалий приклад того, як можуть співіснувати в одному гурті різні культури. Власне, я один долучився до цієї програми. Було досить цікаво. Брав участь у «круглих столах» для школярів, де були представники різних етнічних груп. Розповідав, як можуть співіснувати представники різних культур, як це духовно збагачує.

– Українські пісні, виконувані гуртом в автентичній манері, поєднуються зі звучанням віолончелі й акордеона, а ще багатьох ударних інструментів, таких як індійські табла, буддійський гонг, малійський джембе. Як це все потрапило до вас?

– Нині світ такий відкритий, що можна дістати все, що забажаєш. Наприклад, австралійський джеріду ми придбали в Києві, у магазині, що спеціалізується на таких інструментах. Так само африканський джембе. Головне – знати, що ти хочеш, і все можна знайти. Багато інструментів дарують знайомі, друзі, які цінують нашу музику. Колись латиноамериканський кахон – така собі тумбочка-стілець, на якій можна грати – привезли нам із Нью-Йорка. Ми самі розмальовуємо і оформляємо інструменти в українському стилі. Ніна Гаренецька, наприклад, розмалювала віолончель. Вийшло досить ефектно. А починали ми з індійських барабанів. Власне ініціатором був Влад Троїцький – натхненник

і автор ідеї створення ДахиБрахи. Його задум – спробувати ритмізувати українську мелодику, надати їй динаміки. А потім це почало розростатися в різні напрями і стилі.

– А як ви перевозите таку кількість інструментів, костюмів. Бувають проблеми чи казуси при перетинанні кордону чи перевезенні багажу?

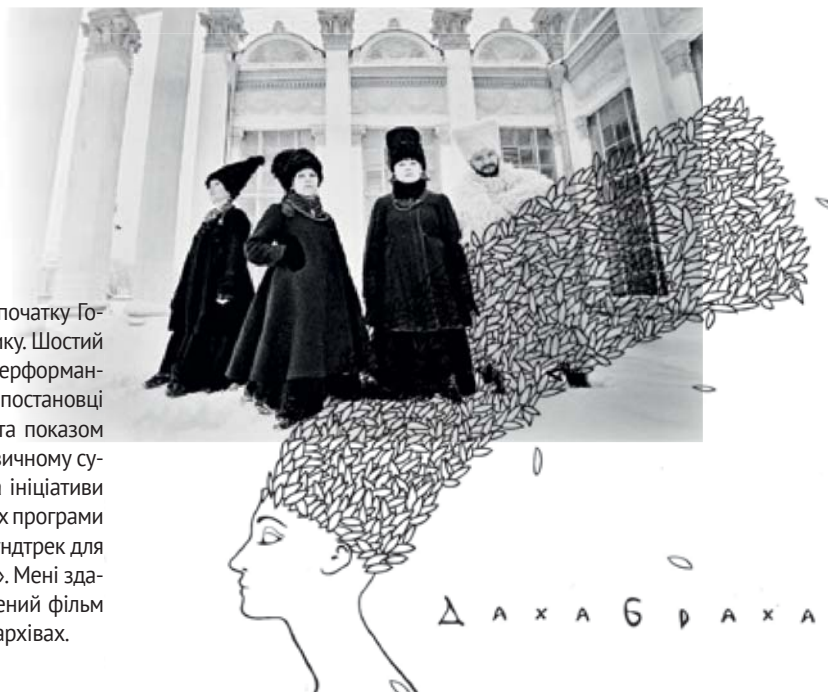
– Подорожувати з інструментами досить складно, вони псуються при транспортуванні. Віолончель возимо в салоні, доводиться купувати для неї квиток. Є, звичайно, певні труднощі. Та ми мінімізували кількість нашого багажу. Так, скажімо, у Києві і за кордоном виступаємо з різним набором інструментів. Однак намагаємося, щоб від цього не страждала якість.

Крім того, у нас все оформлено, як належить. Ми одразу перестраховувалися, бо нас попереджали, що бувають складнощі. В аеропорту «Бориспіль» прикордонники нас завжди впізнають, ми радіємо одного бачити, тож проблем ніколи не буває.

– Напередодні гастролей ви відкривали Гогольфест. Як пройшов, на Вашу думку, цьогорічний фестиваль, адже гурт завжди бере участь і в його організації, і в самому дійстві, що збирає довкола себе прогресивну, авангардну молодь.

Ми сподіваємося, що фестиваль розвиватиметься, відкриваючи нові можливості для творчості. Поки що так не виходить, доводиться все робити власними і волонтерськими зусиллями. Наразі це громадська ініціатива. Час від часу держава допомагає, але це так мало порівняно із загальними витратами, які необхідні для реалізації всіх ідей. Цього року я займався дизайном: розробляв програмки, плакати тощо. Раніше ми робили великий каталог, але зараз відмовилися, бо такі видатки не є виправданими. Багато закордонних фестивалів навіть за державної підтримки не дуже витрачаються. Ми їздимо на фестивалі, що більше не для шоу-бізнесу, а для авангардних, мислячих глядачів, які прагнуть побачити інший, новий зріз мистецтва. Гогольфест залишається одним із таких мистецьких заходів.

– Нове завжди самостійно торує собі шлях. До речі, оскільки ми знаходимося зараз там, де все починалося – у театрі «Дах», розкажіть, чим нині живе театр?

– Цього року ДахаБраха брала участь лише на початку Гогольфесту, бо у нас була запланована поїздка в Америку. Шостий фестиваль сучасного мистецтва відкривався двома перформансами: театральним «...Не бог, не цар, і не герой...» у постановці Влада Троїцького спільно з акторами театру «Дах» та показом фільму режисера Миколи Шпиковського «Хліб» у музичному супроводі білоруського гурту Port Mone. Свого часу за ініціативи Національного центру Олександра Довженка в рамках програми реставрації української кінокласики ми записали саундтрек для фільму «Земля», а тепер ось білоруси озвучили «Хліб». Мені здається, це була визначна подія, адже колись заборонений фільм ніби дебютував після вісімдесяти років зберігання в архівах.

ДАХАБРАХА

– Зараз театр тільки репетирує. Раніше він давав близько двох десятків вистав, і ми брали участь у чотирьох чи п'яти з них. Сьогодні ж всього цього не існує, оскільки Влад Троїцький, який утримував театр власним коштом, вичерпав свої ресурси. І тепер у тому вигляді, в якому театр існував раніше, він вже не працює.

– Чому так? Він не був прибутковим?

– А він і не міг бути прибутковим, оскільки це зал на 50 місць. Тобто його треба робити якимось елітним і продавати дорогі квитки, але це нереально для авангардного мистецтва, бо то буде не наша публіка. Навіть на комунальні платежі й утримання акторів, технічного, адміністративного персоналу потрібні кошти. Тому ми поки що репетируємо. Дасть Бог, почнуться нові проекти, і театр відновить свою діяльність. Усі ми сподіваємося на це.

Перебування на сцені саме по собі вже інша реальність. Інший духовний стан, інші емоції. Нам здається, що концерт — це спільні переживання виконавця і глядача. Люди ніби налаштовуються на хвилі нашої музики, і ми отримуємо величезний емоційний заряд у відповідь.

– Щиро бажаю, щоб ваші сподівання здійснилися і театр ожив, адже вочевидь його дух створив феномен ДахаБрахи, тож у нього є потенціал.

– Справді, наш гурт сформувався на початку 2000-х років у творчій атмосфері театру «Дах» із молодих фольклористів та музикантів, яких згуртував навколо себе Владислав Троїцький. У травні цього року колектив наблизиться до 10-річного ювілею. Сподіваюся, це буде подія, хочемо зробити нарешті щось нове.

– Успіхів! Марку, що б Ви побажали читачам нашого журналу?

– Мирної служби, якомога менше ускладнень в роботі. Ми хочемо бачити усміхнені обличчя наших прикордонників. І здоров'я всім! **К**

Спілкувалася
Леся МЕДВЕДЕНКО

XI Міжнародна спеціалізована виставка

ЗБРОЯ ТА БЕЗПЕКА

ПАТРОНАТ
Кабінет Міністрів України

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ:
Міністерство внутрішніх справ України
Міністерство оборони України
Міністерство економічного розвитку
і торгівлі України
Служба безпеки України
Державна прикордонна
служба України
Державна служба України
з надзвичайних ситуацій
Державна служба
експортного контролю
Міжнародний виставковий центр

ПАРТНЕР
Міжнародна мережа
виставок з безпеки

24–27
вересня 2014 р.

Генеральний
медіа-партнер:

Генеральний
інтернет-партнер:

Технічний
партнер:

**МІЖНАРОДНИЙ
ВИСТАВКОВИЙ ЦЕНТР**

Україна, м. Київ, Броварський пр-т, 15

Ⓜ "Лівобережна"

☎ +38 044 201-11-63

✉ zbroya@iec-expo.com.ua

www.iec-expo.com.ua,

www.tech-expo.com.ua